

Vg3 fagopplæring i skole

Elektrikerfaget på
Bjørnholt videregående skole

Helsearbeiderfaget på
Nydalen videregående skole

2019

Tidligere publikasjoner fra Kommunerevisjonen i Oslo

- Rapport 1/2018 Svømmeopplæringen i barneskolen**
- Rapport 2/2018 Eierskapskontroll – Vigo IKS**
- Rapport 3/2018 Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2017**
- Rapport 4/2018 Renovasjonsetatens anskaffelse av avfallsinnhenting**
- Rapport 5/2018 Sykehjemsetaten – kvalitetsutvikling i langtidshjem og helsehus**
- Rapport 6/2018 Overordnet styring av informasjonssikkerhet**
- Rapport 7/2018 Saksbehandlingstid reguleringsplaner – Detaljregulering i Oslo kommune**
- Rapport 8/2018 Barnevernsinstitusjoner – kompetanse og bemanning m.m.**
- Rapport 9/2018 Bydelenes forebygging av utenforskap blant barn og unge**
- Rapport 10/2018 Måloppnåelse og resultater i Områdeløft Tøyen**
- Rapport 11/2018 Styring av Boligbygg Oslo KF for å forebygge korrupsjon og misligheter**
- Rapport 12/2018 Eiendomstransaksjoner i Boligbygg Oslo KF**
- Rapport 13/2018 Eierskapskontroll – HAV Eiendom AS**
- Rapport 14/2018 Klimaetatens arbeid med kommunens klimamål**
- Rapport 15/2018 Rehabilitering i helsehus**
- Rapport 16/2018 Ernæringsarbeidet i hjemmetjenesten**
- Rapport 17/2018 Spesialundervisning i videregående skole – Elvebakken videregående skole og Kuben videregående skole**
- Rapport 18/2018 Internkontroll i investeringsprosjekter i Omsorgsbygg**
-
- Rapport 1/2019 Sikkerhetskrav i IKT-anskaffelser**
- Rapport 2/2019 Tilgjengeligheten til sosiale tjenester i NAV**
- Rapport 3/2019 Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2018**
- Rapport 4/2019 Eierskapskontroll – Oslo Pensjonsforsikring AS**
- Rapport 5/2019 Kommunens bruk av leverandøroppfølgingssystemet HMSREG – Utviklings- og kompetanseetaten, Kultur- og idrettsbygg Oslo KF, Undervisningsbygg Oslo KF.**

For mer informasjon om Kommunerevisjonen og våre rapporter se www.krv.oslo.kommune.no

Forord

Denne rapporten er et resultat av forvaltningsrevisjonsprosjektet *Vg3 fagopplæring i skole*.

Undersøkelsen er forankret i kontrollutvalgets vedtak av 28.08.2018 (sak 58), og tilhører området myndighetsutøvelse og brukertilpassede tjenester med tilstrekkelig kvalitet, jf. bystyrets vedtak om *Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon 2016–2020* av 22.06.2016 (sak 186).

Forvaltningsrevisjon er en lovpålagt oppgave for Oslo kommune. Formålet med forvaltningsrevisjon er nedfelt i kommuneloven § 77 nr. 4:

[...] systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Forvaltningsrevisjon i Oslo kommune gjennomføres i henhold til gjeldende standard for forvaltningsrevisjon i kommuner og fylkeskommuner i Norge (RSK 001).

Prosjektet er gjennomført av seniorrådgiver Jorun Andreassen og revisjonsrådgiver Audun Solli med sistnevnte som prosjektleder.

Vi vil takke Utdanningsetaten ved Utdanningsadministrasjonen, Bjørnholt videregående skole og Nydalen videregående skole samt Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap for nødvendig bistand i løpet av prosjektet.

15.05.2019

Lars Normann Mikkelsen
avdelingsdirektør

Audun Solli
revisjonsrådgiver

Innhold

Hovedbudskap	5
Sammendrag	5
1. Innledning	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Formål og problemstillinger	9
1.3 Avgrensninger	9
1.4 Revisjonskriterier	10
1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring.....	10
1.6 Rapportens oppbygning.....	10
2. Vg3 fagopplæring i skole	11
2.1 Et tilbud med dårlig rykte.....	11
2.2 Vg3 fagopplæring i skole i Oslo.....	12
2.3 Vg3 fagopplæring i skole på Bjørnholt og Nydalen videregående skoler.....	13
3. Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole	16
3.1 Skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter	16
3.2 Gjennomføring av opplæringen.....	19
3.3 Oppfølging av elever i risikosonen for frafall	24
4. Vg3 helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole	27
4.1 Skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter	27
4.2 Gjennomføring av opplæringen.....	29
4.3 Oppfølging av elever i risikosonen for frafall	34
5. Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger	37
5.1 Konklusjoner	37
5.2 Anbefalinger	39
6. Uttalelser til rapporten og Kommunerevisjonens vurderinger av disse.....	40
6.1 Byråden for oppvekst og kunnskap	40
6.2 Utdanningsetaten	41
6.3 Bjørnholt videregående skole	42
6.4 Nydalen videregående skole.....	43
Referanser	47
Tabelloversikt.....	49
Figuroversikt	49
Vedlegg 1 Revisjonskriterier	51
Vedlegg 2 Metode.....	57
Vedlegg 3 Uttalelse fra byråden for oppvekst og kunnskap	61
Vedlegg 4 Uttalelse fra Utdanningsetaten	63
Vedlegg 5 Uttalelse fra Bjørnholt videregående skole	66
Vedlegg 6 Uttalelse fra Nydalen videregående skole	69

Hovedbudskap

Kommunerevisjonen har undersøkt om opplæringen i Vg3 fagopplæring var tilfredsstillende ved elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole og helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole. Undersøkelsen viser at det på begge skolene var mye som fungerte bra, og som kunne bidra til opplæring i henhold til læreplanen og at elevene fikk tilstrekkelig og relevant praksis i kompetansemålene. Elevene på begge skolene sa at de var fornøyde med tilbudet og særlig med lærerne.

På Bjørnholt videregående skole fikk elevene opplæring og praksis på skolen. Skolen klarte å utnytte flere av fordelene med det, slik som løpende faglig veiledning. Elevene fikk imidlertid ikke relevant praksis for de delene av kompetansemålene som forutsatte praksisperioder i bedrift. Skolen manglet også utstyr for å gi elevene praksis knyttet til deler av enkelte kompetansemål.

Nydalen videregående skole hadde skaffet alle elevene praksis på sykehjem. Elevene fikk dermed en opplæring som lignet mer på tradisjonell læretid. I tillegg fikk de ukentlig veiledning av lærer. Det var mangler ved skolens skriftlige avtaler med sykehjemmene. Det var ikke tilstrekkelig samarbeid med sykehjemmet om veiledning, vurdering og tilbakemelding til flertallet av elevene.

Sammendrag

Vg3 fagopplæring i skole er et lovfestet tilbud til yrkesfagelever som ikke får læreplass. Tilbudet er viktig for å sikre at flest mulig elever på yrkesfag fullfører og består sin videregående opplæring.

Kommunerevisjonen har undersøkt om Vg3 fagopplæring i skole fungerte tilfredsstillende på to utvalgte skoler: Bjørnholt videregående skole og Nydalen videregående skole. Disse to skolene hadde skoleåret 2018–2019 flest elever på Vg3 fagopplæring i skole. Bjørnholt videregående skole hadde Vg3 i elektrikerfaget. I Oslo er det mangel på tilgjengelige læreplasser i elektrikerfaget, og flere av elevene burde normalt ha fått læreplass. Nydalen videregående skole tilbød Vg3 i helsearbeiderfaget, et fag med læreplassgaranti. Elevene hadde imidlertid ikke tilfredsstillende kravene om karakter og maksimalt fravær for å få læreplass.

Problemstillinger og revisjonskriterier

Problemstillingen i prosjektet har vært om opplæringen i Vg3 fagopplæring i skole er tilfredsstillende.

Problemstillingen har blitt besvart blant annet ved å undersøke følgende forhold:

- Får elevene relevant praksis?
- Får elevene det antall opplæringstimer som Utdanningsetaten anbefaler?
- Får elevene opplæring og tilstrekkelig praksis i de ulike kompetansemålene?
- Følges elevene tilstrekkelig opp på skolen og i praksisperioden i bedrift?
- Får elevene mulighet for forlengelse av opplæringstiden dersom de står i fare for ikke å bestå fagprøven etter tolv måneder? Opplever elevene tilbudet som tilfredsstillende?

Kommunerevisjonen har gruppert svarene på disse spørsmålene rundt tre temaer. Det første temaet er skolenes arbeid for å skaffe elevene praksisplasser og skolenes

samarbeid med praksisstedet. Det andre temaet er om gjennomføringen av opplæringen var i henhold til læreplanen i faget. Dette inkluderte om elevene fikk veiledning og relevant og tilstrekkelig praksis, om skolene hadde en plan for opplæringen, og om opplæringens omfang var tilstrekkelig. Det siste temaet omhandler skolenes oppfølging av elever i risikozonen for frafall.

Revisjonskriteriene utgjør målestokken skolenes praksis er vurdert opp mot. De er presentert i starten av hvert delkapittel og i sin helhet i vedlegg 1.

Metode

Rapporten bygger i stor grad på intervjuer med skolenes ledelse, lærere og elever. Andre sentrale kilder har vært relevante dokumenter fra skolene, som rutiner for oppfølging av elever, timeplan, planer for opplæringen og statistikk om elevene. Undersøkelsen ble gjennomført fra desember 2018 til april 2019 og omfattet elevene som var på skolene skoleåret 2018–2019.

Sentrale vurderinger

Skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter

Bjørnholt videregående skole hadde en praksisnær opplæring på skolen, men hadde kun et fåtall elever i praksisperioder i bedrift. Det medførte at elevene ikke fikk praksis i de delene av kompetansemålene som forutsatte praksis i bedrift. Skolen hadde lagt opp til at det var elevenes ansvar å skaffe praksisplasser. Det var satt av én dag i uken til at elevene skulle oppsøke bedrifter for å skaffe seg praksis- eller læreplass. Denne dagen så ikke ut til å fungere etter hensikten og hadde blitt en fridag for flere elever. Skolen hadde i liten grad samarbeidet med bedriftene om opplæring og vurdering av de relativt få elevene som hadde praksis i bedrift. Skolen hadde heller ikke rutiner for et slikt samarbeid.

Nydalen videregående skole hadde lyktes med å skaffe alle elevene relevant praksis i sykehjem i store deler av opplæringstiden. Elevene fikk dermed en praksisnær opplæring som lignet mer på tradisjonell læretid enn opplæringen på skolen ville ha gitt. Helsearbeiderfaget er også et fag hvor praksis er særlig viktig fordi faget forutsetter kontakt med brukere. Det at skolen tok ansvar for å skaffe praksisplasser til elevene, har sannsynligvis vært viktig for at alle elevene fikk praksisplass.

Det var imidlertid viktige mangler ved Nydalen videregående skoles samarbeid med sykehjemmene. Skolen ga muntlige føringer til sykehjemmene og manglet skriftlige samarbeidsavtaler som beskrev sykehjemmenes og kontaktpersonenes ansvar for veiledning av elevene. En slik løsning kan gi uklarhet om sykehjemmets ansvar og risiko for at elevene ikke får den veiledning de har behov for.

Gjennomføring av opplæringen

På begge skolene var det mye som fungerte bra, og som kunne bidra til opplæring i henhold til læreplanen og at elevene fikk tilstrekkelig og relevant praksis i kompetansemålene. Elevene på begge skolene fikk et omfang av opplæringen i tråd med Utdanningsetatens anbefaling. Samtidig ser Kommunerevisjonen at alle elevene ved Bjørnholt fikk forlenget opplæringstid, noe som kan tyde på at opplæringen ikke har hatt tilstrekkelig omfang eller har vært utilstrekkelig på andre måter.

Kommunerevisjonen har ikke vurdert om det er realistisk å forvente at skolen skal kunne dekke alle kompetansemålene på tolv måneder, men legger merke til at skolen selv sier at det ikke er det.

Organiseringen av praksisen på Bjørnholt videregående skole la til rette for å utnytte de potensielle fordelene ved å ha elevene på skolen. Skolen hadde en intern opplæringsplan som den strukturerte opplæringen rundt. Elevene fikk løpende veiledning i forbindelse med praksisarbeidet. Undersøkelsen tyder imidlertid på at elevene som var uten praksisplass i bedrift, ikke fikk tilstrekkelig praksis i alle delene av alle kompetansemålene, dels fordi noen av kompetansemålene forutsatte en arbeidssituasjon som vanskelig lot seg gjenskape på skolen, dels fordi skolen manglet noe utstyr.

På Nydalen videregående skole tyder undersøkelsen på at læreren fulgte godt med på elevenes progresjon i kompetansemålene. Skolen har tidligere hatt svært gode resultater med tilsvarende opplegg. Elevene på Nydalen videregående skole fikk ukentlig veiledning av lærer. Noen elever oppga imidlertid at de jobbet mye alene og fikk lite veiledning i praksis på sykehjemmene. Skolen hadde heller ikke en intern opplæringsplan. Dette medførte mye ansvar for elevene og ga større risiko for at elevene ikke fikk praksis knyttet til alle kompetansemålene.

Elevene ved Nydalen skole fikk også forlengelse av opplæringstiden ved behov.

På begge skolene ga elevene Kommunerevisjonen intervjuet, uttrykk for at de opplevde tilbudet som tilfredsstillende. De var fornøyde med at det fantes en alternativ måte å få fagbrev på, gitt at de ikke hadde fått læreplass. Videre ga de uttrykk for at kvaliteten på opplæringen på skolene var god. Elevene på begge skolene fortalte at de var svært fornøyde med lærerne.

Oppfølging av elever i risikozonen for frafall

Begge skoler har opplegg for å følge opp elever i risikozonen for frafall. Undersøkelsen tyder på at Bjørnholt videregående skole har fulgt opp elevene i risikozonen for frafall. Skolen hadde samlet oversikt over elevenes fravær. Skolens opplegg viser at lærerens dialog med elevene var særlig viktig, men Kommunerevisjonen har ikke nok detaljer om den til å vurdere hvor tett oppfølging elevene har fått. Skolen hadde satt inn tiltak for noen elever og hadde planlagt ytterligere tiltak for de andre elevene i risikozonen.

Nydalen videregående skole hadde ulike tiltak som bidro til å redusere risikoen for at elever ikke skulle bestå fagprøven. Undersøkelsen tyder på at læreren var tett på elevene gjennom hele praksisperioden og fulgte med på deres faglige utvikling. Læreren hadde imidlertid ikke hatt bilateral kontakt med sykehjemmet som forutsatt, og det var med noen få unntak heller ikke møter som forutsatt mellom sykehjemmet, elev og lærer. Skolen hadde ikke en samlet oversikt over elevenes fravær.

Begge skolene hadde oversikt over hvilke elever som hadde strøket i ulike fag, og undersøkelsen tyder på at de bisto elevene med å melde seg opp til kurs og eksamen.

Vg3 fagopplæring i skole – bedre enn sitt rykte?

I de innledende kapitlene peker Kommunerevisjonen på at Vg3 fagopplæring i skole har et dårlig rykte. Opplæring i bedrift er et av kjennetegnene til yrkesfaglig opplæring. Ved å tilbringe to år i bedrift blir lærlinger sosialisert inn i en yrkeskultur og får en kompetanse som arbeidslivet anerkjenner. Fagopplæring i skole er et ettårig erstatningsløp for elever som ikke får læreplass. Det dårlige ryktet handler om kvaliteten på opplæringen i skolen og en lavere fullføringsgrad. Elevgruppen hadde i

gjennomsnitt dårligere karakterer og høyere fravær enn de som hadde fått læreplass, og de skulle gjennom samme læreplan på halvparten av tiden.

Kommunerevisjonens undersøkelse viser at elevene på de to skolene fikk løpende faglig veiledning fra skolen. Skoleåret startet med påfyll av teori for å dekke faglige hull fra Vg2, og elevene fikk i stor grad relevant praksis under veiledning fra lærer. Skolene har et annet utgangspunkt enn en lærebedrift for å gi tilpasset opplæring og pedagogisk veiledning. Dette er viktig for elever som kan ha behov for mer oppfølging og veiledning enn lærlinger.

Bjørnholt videregående skole har hatt en positiv utvikling i elevenes resultater fra 2016-kullet til 2017-kullet. 44 prosent av elevene fra 2017-kullet skal ha bestått fagprøven i elektrikerfaget. Ytterligere 16 prosent fikk læreplass etter at de startet på skolen. Til sammenligning hadde 77 prosent av lærlingene i elektrikerfaget i Oslo som startet i 2015, bestått fagprøven. Fullføringsgraden for elevene i helsearbeiderfaget fra Nydalen videregående skole hadde vært godt over 90 prosent siden oppstart i 2016. Av lærlingene i helsearbeiderfaget i Oslo som startet i 2015, hadde i overkant av 70 prosent bestått fagprøven.

Anbefalinger

Bjørnholt videregående skole bør iverksette tiltak for

- å øke tilgangen til praksisplasser
- å sikre tilgang til nødvendig utstyr
- å bidra til at elever får nødvendig oppfølging og veiledning på praksisstedet

Nydalen videregående skole bør iverksette tiltak for

- å sikre at det blir utarbeidet interne opplæringsplaner for elevene
- å bidra til at elever får nødvendig oppfølging og veiledning på praksisstedet
- å sikre at skolen har oversikt over elevenes samlede fravær

Utdanningsetaten sentralt og byråden for oppvekst og kunnskap bør påse at nødvendige tiltak iverksettes med tilstrekkelig effekt.

Uttalelser til rapporten

Kommunerevisjonen har mottatt uttalelse fra byråden for oppvekst og kunnskap, Utdanningsetaten og Bjørnholt og Nydalen videregående skoler. Nydalen videregående skole varslet ikke tiltak til den ene av Kommunerevisjonens tre anbefalinger til skolen. Byråden og Utdanningsetaten varslet ikke oppfølging av om tiltak får tilstrekkelig effekt. For øvrig varslet alle relevante tiltak.

Kommunerevisjonen har gjort noen presiseringer i rapporten i tråd med innspill i Utdanningsetatens uttalelse til rapporten. Endringene er ikke av betydning for Kommunerevisjonens vurderinger, konklusjoner og anbefalinger.

Det er redegjort nærmere for uttalelsene til rapporten i kapittel 6. Alle uttalelsene er i sin helhet tatt inn i vedlegg 3.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Vg3 fagopplæring i skole er et lovfestet tilbud til yrkesfagelever som ikke får læreplass. Det er viktig at kvaliteten på erstatningsløpet er godt og gir elevene en kompetanse arbeidslivet anerkjenner. Tilbudet er viktig for å sikre at flest mulige elever på yrkesfag fullfører og består videregående opplæring.

Yrkesfaglig videregående opplæring er spesiell fordi deler av opplæringen skal foregå i bedrift. Opplæring i bedrift gir relevant kompetanse som arbeidslivet etterspør. Som stortingsmeldingen *På rett vei* påpeker, har bedrifter et bedre utgangspunkt for å produsere varer og produkter og for å gi elever kunde- og brukerkontakt enn skoler (Meld. St. 20 (2013–2014), s. 138). Læretiden gir elevene en mer virkelighetsnær arbeidshverdag, som kan være vanskelig å gjenskape i skolen.

Lærlinger tilbringer normalt to år i bedrift, hvorav ett år er opplæring, og ett år er verdiskaping. Elevene i Vg3 fagopplæring i skolen skal ta fagprøven etter ett år på skolen. Elevgruppen i Vg3 fagopplæring i skole har over tid i gjennomsnitt hatt dårligere karakterer og høyere fravær enn den som har fått læreplass, og mange av elevene har hatt dårlige norskkunnskaper. Fullføringsgraden for Vg3-elevene har vært lavere enn for lærlinger.

I Oslo har i underkant av ti prosent av dem som søkte læreplass, fått Vg3 fagopplæring i skole. De siste årene har det vært flest med fagopplæring i skole på Vg3 helsearbeiderfaget og elektrikerfaget. Om lag fem prosent av dem som søkte læreplass, har aktivt takket nei til Vg3-tilbudet om fagopplæring i skole.

1.2 Formål og problemstillinger

Prosjektets formål er å gi kontrollutvalget og bystyret informasjon om aspekter ved kvaliteten på Vg3 fagopplæring i skole. På den måten skal prosjektet bidra med kunnskap til kommunens forbedringsarbeid.

Problemstillingen i prosjektet har vært denne:

- Er opplæringen i Vg3 fagopplæring i skole tilfredsstillende?

Problemstillingen har blitt besvart blant annet ved å undersøke følgende forhold:

- Får elevene det antall opplæringstimer som Utdanningsetaten anbefaler?
- Får elevene opplæring og tilstrekkelig praksis i de ulike kompetansemålene?
- Får elevene relevant praksis?
- Følges elevene tilstrekkelig opp på skolen og i praksisperioden i bedrift?
- Får elevene mulighet for forlengelse av opplæringstiden dersom de står i fare for ikke å bestå fagprøven etter tolv måneder?
- Opplever elevene tilbudet som tilfredsstillende?

1.3 Avgrensninger

Prosjektet omfatter ikke byrådens eller Utdanningsetatens styring av området. Videre har vi ikke undersøkt hvordan det har gått med elevene som har fått læreplass i løpet av skoleåret. Vi har undersøkt to skoler og to fagområder. Forutsetningene for å

gjennomføre Vg3 fagopplæring i skole varierer fra skole til skole og fra fag til fag. Det legger begrensninger på overføringsverdien til andre skoler.

1.4 Revisjonskriterier

Revisjonskriteriene er målestokken som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurderinger. I denne undersøkelsen gjenspeiler revisjonskriteriene temaene vi har konsentrert oss om: skolenes arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedriftene, skolenes gjennomføring av opplæringen og skolenes oppfølging av elever i risikosonen for frafall. Vi har utledet kriteriene fra blant annet opplæringsloven, forskrift til opplæringsloven, læreplaner i de aktuelle fag, nasjonale utredninger og forskning.

Vi presenterer revisjonskriteriene i starten av hvert kapittel. I vedlegg 1 har vi samlet alle kriteriene og begrunnet valget av dem. Vi har forelagt kriteriene til skolene, Utdanningsetaten og Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap.

1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring

Vi har undersøkt Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole og Vg3 helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole. Skolene ble valgt fordi de hadde flest elever på Vg3 fagopplæring i skole i skoleåret 2018–2019. Datagrunnlaget i undersøkelse er intervjuer med skolenes elever, lærere og ledelse, gjennomgang av skolenes rutiner og statistikk fra Utdanningsetaten. Datainnsamlingen startet januar 2019 og ble avsluttet i april.

1.6 Rapportens oppbygning

I kapittel to forklarer vi hva Vg3 fagopplæring er, og oppsummerer tilbudet i Oslo. Kapittel tre og fire presenterer funnene fra undersøkelsen ved henholdsvis Bjørnholt videregående skole og Nydalen videregående skole. Kapittel fem inneholder våre konklusjoner og anbefalinger. I kapittel seks sammenfatter og kommenterer vi uttalelsene til rapporten fra byråden for oppvekst og kunnskap, Utdanningsetaten og de to skolene. Uttalelsene følger i vedlegg tre til seks.

2. Vg3 fagopplæring i skole

2.1 Et tilbud med dårlig rykte

Utredninger og evalueringer av yrkesfaglig videregående opplæring beskriver Vg3-tilbudet som lite attraktivt (Aspøy og Nyen 2016b, s. 16; NOU 2018: 15; Meld. St. 20 (2012–2013), s. 138; Teige mfl. 2009, ss. 102–116). Oppsummert ser skolene, elevene og næringslivet på tilbudet som en dårlig plan B som ikke gir kompetansen arbeidslivet etterspør.

NOU 2018: 15 *Kvalifisert, forberedt og motivert – et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i videregående opplæring* oppsummerer dette synspunktet: «[E]rfaringene har vært at bedriftsopplæring i skole ikke har fungert godt nok, og at det ikke har blitt oppfattet som likeverdig med læretid» (s. 137). Evalueringer av Kunnskapsløftet viser også at fagopplæring i skole ikke har vært et fullgodt tilbud. Teige hevder at «de store taperne i den norske opplæringshverdagen er uten tvil alle de ungdommene som ønsker seg en fagopplæring i bedrift, men som ikke kommer inn og som blir henvist til Vg3 fagopplæring i skole» (Teige mfl. 2009, s. 116).

2.1.1 Hva er Vg3 fagopplæring i skole?

Elever kan ikke søke seg til Vg3 fagopplæring i skole. De får et tilbud fra fylkeskommunen dersom de ikke har fått tilbud om læreplass i bedrift. Tilbudet kommer vanligvis relativt sent fordi fylkeskommunen og elevene forsøker så lenge som mulig å skaffe elevene en læreplass.

Elevene i Vg3 fagopplæring i skole har de samme rettigheter og plikter som andre elever i henhold til opplæringslovens bestemmelser om elever. Unntaket er fraværsgrensen i videregående skole; elevene er ikke underlagt fraværsgrensen på ti prosent. Lovens bestemmelser om lærlinger gjelder ikke for elevene på Vg3 i fagopplæring i skole. Elevene har status som elever også når de er utplassert i bedrift. De får ikke lønn selv om de har praksisperioder i bedrift, men har rett til støtte fra Lånekassen. De kan gå over til å bli lærlinger dersom det oppstår en mulighet for det.

Elevene blir vurdert på fagprøven på samme måte som lærlinger. Opplæringen skal dekke de samme kompetansemålene i læreplan som for lærlinger.

2.1.2 Fullføring krever tett oppfølging

Fylkeskommunen og skolen kan legge opp tilbudet på ulike måter (Meld. St. 20 (2012–2013)). Tilbudet er i utgangspunktet opplæring på tolv måneder på skolen, men flere fylkeskommuner har prøvd andre modeller. Noen av disse modellene har blitt evaluert (Aspøy og Nyen 2016a, b; Teige mfl. 2009). Felles for modellene er at fylkeskommunen har forsøkt å få opplæringen i skolen til å bli mer lik opplæringen i bedrift ved å gi elevene praksisperioder i bedrift og forlenget opplæringstid.

Kort oppsummert viser evalueringene at praksis i bedrift og forlenget opplæringstid øker kvaliteten på opplæringen og bidrar til at flere elever består fagprøven. Evalueringene viser også at elevene som ikke får læreplass, ofte har behov for tett oppfølging og mer tilpasset opplæring enn lærlinger.

Aspøy og Nyen påpeker at fagopplæring i skole har noen potensielle fordeler. Den kan unngå kjente problemer ved opplæring i bedrift, slik som uklare roller mellom skole og

bedrift i vurderingen av elevenes måloppnåelse. Fagopplæring i skole gir mulighet for tettere oppfølging fra læreren. For elevene er ordningen mindre tidkrevende siden fagopplæring i bedrift tar to år. Praksis i bedrift var imidlertid nøkkelen til suksess for elevene i Vg3 fagopplæring i skole som fullførte eller fikk læreplass. For flere elever åpnet praksisen døren til en læreplass.

2.2 Vg3 fagopplæring i skole i Oslo

2.2.1 Oslo kommunes mål for Vg3 fagopplæring i skole

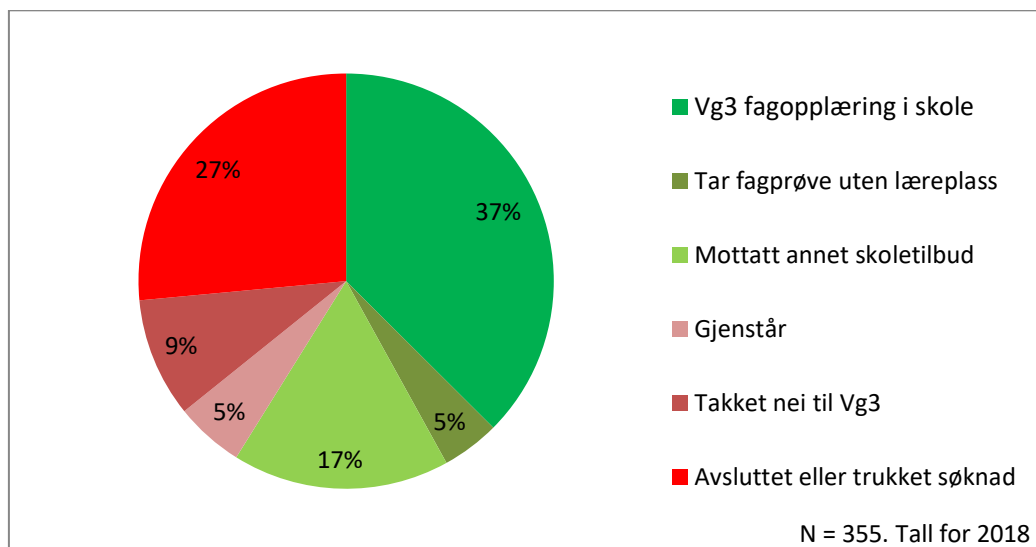
Kommunens målsettinger for yrkesfaglig opplæring framgår av *Yrkesveien – byråds strategi for fag- og yrkesopplæringen i Oslo* (byråds sak 239/16). Strategien peker på at det er for få elever i Oslo som søker seg til yrkesfag, og at for få av disse fullfører utdanningsløpet. Strategien understreker også at elevene må oppleve arbeidslivet som fagarbeidere som attraktivt. Strategien har imidlertid ingen spesifikke mål for innholdet i Vg3 fagopplæring i skole. Strategien ser Vg3 fagopplæring i skole i sammenheng med tilgjengeligheten av læreplasser. Ett av målene i strategien er å sikre at alle som ønsker det, får praksis- eller læreplass. Med flere læreplasser vil færre elever trenge Vg3 fagopplæring i skolen. Strategien understreker at mangel på læreplasser kan gjøre det mindre attraktivt å søke seg til yrkesfag.

2.2.2 Omfanget av Vg3 fagopplæring i skole i Oslo

Omfanget av Vg3 fagopplæring i skole bestemmes av hvor mange elever som ikke får læreplass, og av hvor mange av dem som takker ja til tilbudet om videre fagopplæring i skolen.

Gjennomsnittlig formidlingsgrad til læreplass i Oslo fra 2015 til 2018 har vært 65 prosent. I samme tidsperiode har 10 prosent av dem som søkte om læreplass, begynt på Vg3 fagopplæring i skole. Figur 1 viser status for elever som søkte, men ikke fikk læreplass for høsten 2018.

Figur 1 Hva skjer med søkere som ikke får tilbud om læreplass?

Note: Tallene er basert på opplysninger fra Utdanningsetaten, kilde: Vigo per 22.01.2018.

Figur 1 viser at de fleste elevene som ikke fikk tilbud om læreplass høsten 2018, enten begynte på Vg3 fagopplæring i skole, tok fagprøve uten læreplass (en mulighet i visse

fag) eller begynte på annen videregående opplæring. Om lag 40 prosent fortsatte ikke videregående opplæring. Søkere som ikke har oppfylt sine forpliktelser overfor Utdanningsetaten, for eksempel ved ikke å respondere på møteinnkallinger i søknadsprosessen, har etaten registrert som å ha avsluttet søknad i tråd med Oslos lokale formidlingsforskrift § 26. De som har trukket søknaden, har enten aktivt trukket søknaden om læreplass eller takket nei til konkret tilbud om læreplass. Elever som har takket nei til Vg3, har avslått et tilbud om Vg3 fagopplæring i skole.

2.2.3 Tilgangen til læreplasser i Oslo

Ifølge Utdanningsetaten inngås cirka halvparten av lærekontraktene i Oslo med oslolæringer, resten med læringer som kommer fra andre fylker.

Årsakene til at ikke alle fikk læreplass, varierte fra fagområde til fagområde, ifølge Utdanningsetaten. For de fleste fagområdene handlet det om elevenes karakterer, fravær og/eller norskkunnskaper. Mangel på tilgjengelige læreplasser var i 2018 først og fremst et problem innenfor elektrofagene og IKT-servicefaget, hvor antall søkere hadde økt, mens antall tilgjengelige plasser var stabilt. I helse- og oppvekstfagene var det også flere søkere som ikke fikk læreplass. Her var det imidlertid læreplassgaranti, og elevene som ikke fikk læreplass, tilfredsstilte da ikke kravene til karakterer og fravær.

Behovet for Vg3 fagopplæring i skole vil variere fra år til år og vil over tid tilbys ved forskjellige videregående skoler. Skoleåret 2018–2019 tilbød syv skoler Vg3 fagopplæring i skole i syv ulike fagområder. I tillegg hadde Utdanningsetaten kjøpt plass hos Stiftelsen opplæringskontoret for tele, data og elektro (OTDE) i Akershus for osloelever med voksenrett.

2.3 Vg3 fagopplæring i skole på Bjørnholt og Nydalen videregående skoler

Både Bjørnholt videregående skole og Nydalen videregående skole har hatt Vg3 fagopplæring i skole siden 2016, i henholdsvis elektrikerfaget og helsearbeiderfaget. Bjørnholt videregående skole fikk brev fra Utdanningsetaten 31.08.2018 om at oppstarten av Vg3 elektrikerfaget på skolen var 17.09.2018. Nydalen videregående skole fikk brev 24.09.2018 om at oppstart av Vg3 helsearbeiderfaget var 01.11.2018.

Utdanningsetaten hadde om lag ett år i forveien gitt beskjed til begge skolene om at de var såkalte beredskapsskoler for Vg3 i sine respektive fagområder kommende skoleår. Ifølge Utdanningsetaten kunne endelig beslutning om oppstart av Vg3 fagopplæring i skole først fattes når det var kjent hvor mange som ikke fikk læreplass og hvilke søkere som ønsket Vg3 i skole. Søkere som ikke hadde fått læreplass, ble ifølge etaten invitert til møter rundt 20. august hvor de ble informert om Vg3 i skole og forespurt om de ønsket dette tilbudet.

Skolene mente at det var uforutsigbart om de faktisk skulle få Vg3 fagopplæring i skole for neste skoleår. Skolene pekte på utfordringer knyttet til uforutsigbarheten. Vg3 fagopplæring i skole krevde lærerressurser og tilgjengelige lokaler. Uforutsigbarheten gjorde det vanskelig å planlegge framtidig bruk av lokalene og å tilby lærerne fast ansettelse. Bjørnholt videregående skole hadde også investert i dyrt utstyr for opplæringen. Skolen pekte på at de trengte mer utstyr, men usikkerheten om de ville ha

Vg3 fagopplæring i skole i framtiden, gjorde at skolen mente det var vanskelig å gjøre langsiktige investeringer.

Nydalen videregående skole hadde ansatt en lærer for Vg3 helsearbeiderfaget i en 70 prosent stilling i vikariat. Bjørnholt videregående hadde to fast ansatte lærere og en vikar uten fast ansettelse på Vg3 elektrikerfaget, alle var heltidsstillinger.

Nydalen videregående skole ga uttrykk for at den hadde knappe, men tilstrekkelige ressurser for Vg3 helsearbeiderfaget. Læreren ga uttrykk for at oppfølging og veiledning av elevene tilsa at han burde ha en fulltidsstilling. Bjørnholt videregående skole mente at Vg3 fagopplæring i skole var underfinansiert, og pekte på at selv om de fikk samme tilskudd for elevene på Vg1, Vg2 og Vg3 fagopplæring i skole, måtte de betale for fagprøven til elevene på Vg3. Det betydde at de hadde mindre ressurser til opplæring.

Lærernes faglige bakgrunn

På Bjørnholt videregående skole hadde alle de tre lærerne i Vg3 elektrikerfaget fagbrev i faget. Ansvarlig lærer hadde også mastergrad i yrkesfagpedagogikk og flere års erfaring både som elektriker og lærer. De to andre lærerne hadde ikke formell pedagogisk kompetanse. Læreren i Vg3 helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole var utdannet sykepleier og holdt på med praktisk-pedagogisk utdanning. Han hadde erfaring som sykepleier og avdelingsleder i Ullern bydel.

Bakgrunnen til elevene i Vg3 fagopplæring i skole

Tabell 1 viser antall elever, gjennomsnittlig fravær og gjennomsnittlig inntakspoengsum¹ Vg2 elenergi for alle elever som fikk læreplass, sammenlignet med for elever ved Vg3 elektrikerfaget ved Bjørnholt videregående skole høsten 2018.

Tabell 1 Fravær og gjennomsnittskarakterer på Vg2 elenergi skoleåret 2017–2018 for elever som fikk læreplass, og for elever ved Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole høsten 2018.

	Antall Elever	Gjennomsnitt		
		Timefravær	Dagfravær	Poeng fra Vg2
Fått læreplass	108	13	3	41
Vg3 Bjørnholt vgs.	28	23	7	33

Note: Tallene er utarbeidet av Utdanningsetaten, kilden er Vigo per 21.01.2019. Antallet elever på Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole, 28, har ikke samme grunnlag som antallet elever som startet på Vg3 høsten 2018, 30, som vist til på side 19. Tallene i tabell 1 gjelder elever som fikk plass på Vg3 elektrikerfaget høsten 2018 på Bjørnholt videregående skole og som gikk på Vg2 elenergi i Osloskolen skoleåret 2017–2018. Tallet på side 19 omhandler elever som fikk plass på Bjørnholt videregående skole høsten 2018. Blant disse er det også elever som gikk ut av Vg2 elenergi tidligere enn 2018.

Som tabell 1 viser, hadde elevene fra Oslo som fikk læreplass innen elektrikerfaget, en del lavere fravær, både dag- og timefravær, sammenlignet med elevene i elektrikerfaget på Vg3 på Bjørnholt. Videre hadde elevene som fikk læreplass, en del høyere gjennomsnittlig inntakspoeng fra Vg2 elenergi sammenlignet med dem som ikke fikk læreplass.

¹ Dette er gjennomsnittet av elevenes inntakspoengsum. Inntakspoengsummen framkommer ved å multiplisere gjennomsnittet av tellende karakterer med ti.

Tabell 2 viser tilsvarende tall for elever på helsearbeiderfaget. Elever fra Oslo som fikk læreplass innen helsearbeiderfaget, hadde en del lavere fravær, både dag- og timefravær, sammenlignet med elevene på Vg3 helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole.

Tabell 2 Fravær og gjennomsnittskarakterer på Vg2 helsearbeider skoleåret 2017–2018 for elever som fikk læreplass, og for elever ved Vg3 helsearbeiderfaget på ved Nydalen videregående skole høsten 2018.

	Antall Elever	Gjennomsnitt		
		Timefravær	Dagfravær	Poeng fra Vg2
Fått læreplass	71	19	7	38
Vg3 Nydalen vgs.	25	36	10	28

Note: Tallene er utarbeidet av Utdanningsetaten, kilden er Vigo per 21.01.2019. Tabellen viser at det var 25 elever på Vg3 helsearbeiderfaget ved Nydalen videregående skole. Den ble utarbeidet før Utdanningsetaten hadde innhentet avtalene med skolen som viste at fire av elevene som hadde mottatt plass ikke tok imot denne plassen slik at elevtallet ble 21.

Gjennomsnittlig inntakspoengsum fra Vg2 helsearbeiderfag var også en del høyere for dem som fikk læreplass, sammenlignet med dem som ikke fikk det.

Resultater

Oppsummert viser vår analyse av statistikk fra Utdanningsetaten og opplysninger fra skolene om elevenes resultater at:

- En høyere andel av oslolærlingene i elektrikerfaget hadde bestått fagprøven enn det som var tilfellet for elever i elektrikerfaget som gikk Vg3 fagopplæring på Bjørnholt videregående skole.
- Bjørnholt videregående skole hadde hatt en positiv utvikling i elevenes resultater i elektrikerfaget. Få elever fra 2016-kullet hadde bestått fagprøven, mens 44 prosent av elevene fra 2017-kullet skal ha bestått fagprøven. Ytterligere 16 prosent av elevene fikk læreplass etter at de startet på skolen. Til sammenligning hadde 77 prosent av oslolærlingene i elektrikerfaget som startet i 2015, bestått fagprøven.
- En større andel Vg3-elever enn oslolærlinger hadde bestått fagprøven i helsearbeiderfaget. Fullføringsgraden for elevene fra Vg3 fagopplæring i skole fra Nydalen videregående skole hadde vært godt over 90 prosent siden oppstart i 2016, mens av lærlingene som startet i 2015, hadde i overkant av 70 prosent bestått fagprøven.

3. Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole

3.1 Skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter

3.1.1 Revisjonskriterier

- Skolen skal organisere opplæringen så praksisnært som mulig, fortrinnsvis med praksisperioder i lærebedrift.
- Skolen skal samarbeide med bedriften om opplæring og vurdering av elever som har praksis i bedrift.

3.1.2 Beskrivelse av fakta

Dette kapitlet handler om elevene har fått praksisplasser. Vi ser på elevenes opplæring på skolen og på hvilken måte den var praksisnær, i neste kapitell.

I yrkesfaglig opplæring er det et sentralt prinsipp at kontakten med arbeidslivet gir elevene den kompetansen arbeidslivet anerkjenner. Derfor bør elevene ha praksisperioder i bedrift når det er mulig.

Fikk elevene praksisperioder i bedrift?

9 av 45 elever hadde siden 2016 hatt praksisperioder i bedrift. Skolen opplyste at dette var tre elever fra kullet som startet i 2016, fire fra 2017-kullet og to fra 2018-kullet. Det var elevene selv som hadde skaffet praksisplassene.

Deler av enkelte kompetansemål i læreplanen (arbeidsmål) krevde at eleven jobbet i en bedrift. Det gjaldt ferdigheter som dialog med kunder, samarbeid med kollegaer med annen fagbakgrunn og forhold som gjaldt arbeidssituasjonen. For eksempel hadde ikke elevene anledning til å trekke kabel i betong på skolen.

Skolen la opp til at praksisplass skulle føre til en læreplass. Skolen fortalte at når de fikk kontakt med en bedrift, var de interessert i om den var godkjent som lærebedrift, og om det var en reell mulighet for at bedriften kunne gi eleven læreplass. Den ville imidlertid ikke nekte elever å ta praksisperioder ved ikke-godkjente bedrifter og hadde ved ett tilfelle tillatt en elev å ha det. Skolen hadde da oppfordret bedriften om å søke om godkjenning.

Skolen åpnet for at elevene kunne ha både korte eller lengre praksisperioder i bedrift, selv om det ikke førte til læreplass. Noen av elevene hadde oppfattet at dette var mulig, men flertallet trodde at de bare kunne søke læreplass.

Skolen fortalte at den oppfordret elevene til å søke praksisplass så lenge de hadde praksis i skole og helt fram til fagprøven. Den oppfordret elevene til å søke seg over til læreplass inntil de var klare til å gå opp til fagprøven.

Ansvar og organisering

Skolen hadde lagt opp til at det hovedsakelig var elevenes ansvar å skaffe praksisplasser. Skolen forsøkte å bistå elevene på ulike måter. Skolen hadde satt av én dag i uken til at elevene skulle kontakte bedrifter på egen hånd, eventuelt jobbe selvstendig med teori.

Lærerne skulle bruke sine nettverk for å spørre om muligheten for praksis- eller lære plass. Skolen hadde også en koordinator som jobbet med å skaffe praksisplasser for elevene på Vg1 og Vg2. Vedkommende kunne også spørre på vegne av Vg3-elevene. Skolen fortalte at den prioriterte elevene fra Vg1 og Vg2, og at de sjelden klarte å skaffe praksisplasser til elevene på Vg3. Det var i utgangspunktet heller ikke nok praksisplasser til elevene på Vg1 og Vg2. Lærerne bisto også elevene med å skrive CV og søknad, noe som ble bekreftet av noen elever.

Skolen ønsket å bedre samarbeidet med næringslivet og andre skoler som hadde lignende utfordringer, men ga uttrykk for at den alene ikke hadde forutsetninger for å skape tett nok samarbeid med bedriftene. Skolen hadde organisert et bedriftsbesøk fra to bedrifter i februar 2019. Bedriftene hadde avlyst avtalen på kort varsel. Skolen hadde planlagt en åpen dag med tidligere elever og bedrifter i juni 2019 og ville invitere bedrifter til å komme i forbindelse med skolestart for neste skoleår.

Ansvarlig lærer fortalte at han ikke hadde tid til å jobbe strukturert med å skaffe praksisplasser. Han mente at skolen burde sette av mer tid til bedriftskontakt. Lærerne og flere av elevene tok til orde for at kommunen burde ta et større ansvar for å skaffe praksisplasser, og at Vg3-elevene burde hatt rett til minst åtte uker i praksis.

Flere av elevene fortalte at skolen hadde oppfordret dem til å søke lære plass, og de hadde oppfattet at det var deres eget ansvar. Deres inntrykk var at skolen ikke jobbet aktivt for å skaffe dem praksis- eller lære plass. Flere ga uttrykk for at skolen burde ha tilrettelagt mer slik at det ville vært lettere å komme i kontakt med aktuelle bedrifter. De var frustrert over at det var vanskelig. En elev sa:

Vi trenger bedre opplegg for å få lære plass. Skolen har bra opplegg ellers. Staten burde ha avtale med bedrifter. Folk gir faen i deg, kan du føle. Firmaene velger andre framfor deg. Vi er smarte elever som ikke får sjanse til å vise oss fram. Alle her er smarte nok til å komme seg ut. Det er statens feil, ikke skolens. Topperelever med seksere får ikke plass. Men Vg3 er bra fordi alternativet er sofaen.

Flertallet av elevene fortalte at de så på dagen som skolen hadde satt av til å søke etter praksisplass, som en fridag. De fleste elevene fortalte at de hadde prøvd å søke de første ukene, men så hadde de gitt opp. En elev sa: «De forventer at vi reiser rundt og besøker bedrifter. Jeg tror ikke det hjelper på hvor motivert vi er. Du bruker ikke en hel dag på å farte rundt i byen og spørre 'hei, får jeg jobb her'.»

Elevene som var i ferd med å gå opp til fagprøve, kunne bruke dagen til forberedelser på skolen. Lærerne fortalte at de oppmuntret elevene til å gjøre det, og elevene fra det aktuelle kullet vi snakket med om dette, fortalte at de gjorde det.

Hvorfor var det vanskelig å skaffe praksis- eller lære plasser?

Som påpekt i kapittel to er det ifølge Utdanningsetaten ikke nok tilgjengelige lære plasser for elektrofagene i Oslo. Det betyr at Vg3-elevene opererte i et marked hvor det i utgangspunktet var vanskelig å få innpass hos bedriftene.

Både elevene vi intervjuet, og skolen bekreftet dette inntrykket. Noen av elevene fortalte at de hadde jobbet hardt for å få lære plass også etter de hadde startet på Vg3. Disse elevene trodde også at den viktigste årsaken til at de ikke fikk praksis- eller lære plass, var at det allerede var «fullt» hos bedriftene. Bedriftene hadde allerede tatt

imot de lærlingene de hadde plass til, og ga tilbakemelding til elevene om at de søkte på feil tidspunkt.

Lærerne og flere av elevene pekte også på at ryktet til Bjørnholt videregående skole gjorde det vanskelig å få et positivt svar hos bedriftene. Skolen og elevene trodde at bedriftene så på elevene som faglig svake. Et par elever viste til at selv de med toppkarakter og lavt fravær ikke hadde fått læreplass, og mente det illustrerte hvor håpløst det var å komme ut i bedrift. Noen elever mente også at bedriftene trodde at elevene fra skolen snakket dårlig norsk, og at det var lettere for elever med norske navn å få lærekontrakt. En av lærerne trodde også at bedriftene mente det var mindre jobb med etnisk norske elever. En elev uttrykte:

Vi får bare «nei» av bedrifter. En kompis søkte 110 firmaer. Får du ikke læreplass, dropper du av skolen. Vi som er her, må krige for plass. Bedrifter ser ned på skolen. Firmaer vil ha elever som kan bra norsk. De sjekker ikke, bare tror at vi ikke kan. De ser navna våre og sier «nei» til oss. Vi er flinke, selv om noen sliter med motivasjon. Vi utlendinger stiller bakerst i køen. Men vi er smarte og burde få en sjanse til å vise oss fram.

Skolens samarbeid med praksissted om opplæring og vurdering

Skolen hadde ikke rutiner for samarbeid om opplæring og vurdering av elever som har deler av opplæringen i bedrift. Skolen forklarte det med at den hadde hatt såpass få elever i bedrift.

Skolen fortalte at kontakten med bedriftene hadde vært på telefon og e-post. Elevene som hadde vært i praksis, hadde ikke fått besøk av lærer. Skolen mente selv det var uheldig med tanke på oppfølging av elevene. Lærer sa at han måtte prioritere elevene som var på skolen, og derfor ikke hadde tid til bedriftsbesøk. Læreren hadde pratet med elevene da de kom tilbake til skolen, for å få en oversikt over hva elevene hadde gjort.

Skolen hadde en mal for avtaler med bedrifter for praksisperioder. Malen var utarbeidet for elever i yrkesfaglig fordypning på Vg1 og Vg2. Avtalen skulle signeres av elev, bedrift og skole. Malen inkluderte informasjon om forsikring og praktisk informasjon som at eleven skulle følge bedriftens arbeidstid. Avtalene inneholdt også et vurderingsskjema bedriften skulle fylle ut. Ansvarlig lærer fortalte at bedriftene ikke alltid tok seg tid til å fylle ut skjemaet.

Bedriftens ansvar for eleven var ifølge skolen å gi elevene faglig relevante arbeidsoppgaver. I mal for avtale med bedrift sto dette beskrevet som at bedriftene skulle gi elevene oppgaver han eller hun kunne mestre.

Dersom en elev fikk praksisplass, sendte skolen Utdanningsetatens informasjonshefter om Vg3 fagopplæring i skole til bedriften for å informere bedriftene om tilbudet. Heftene omtalte elevenes plikter dersom de hadde praksisplass, men ikke bedriftenes ansvar.

Skolen understreket at den ikke ville skremme bedriftene fra å ta inn elever ved å si for mye om bedriftenes ansvar for opplæring og oppfølging av elevene. Fordi det var vanskelig å skaffe praksisplasser, mente skolen at det var hensiktsmessig å være forsiktig med å pålegge bedriften ekstra arbeid.

3.1.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Bjørnholt videregående skole hadde kun lyktes med å få et fåtall elever ut i praksisperioder i bedrift. Det medførte at elevene ikke fikk praksis i de delene av kompetansemålene som forutsatte praksis i bedrift.

Skolen hadde lagt opp til at det var elevenes ansvar å skaffe praksisplasser, og at praksisplass skulle føre til en læreplass. Utsagn fra elever tyder på at de hadde oppfattet at de bare kunne søke om læreplass – og ikke praksisplass – for kortere perioder. Det ga risiko for at elever ikke fikk praksisplasser som eventuelt var tilgjengelige.

Det var satt av én dag i uken til at elevene skulle oppsøke bedrifter for å skaffe seg praksis- eller læreplass. Kommunerevisjonens vurdering er at denne dagen ikke fungerte etter hensikten og hadde blitt en fridag for flere elever.

Skolen samarbeidet i liten grad med bedriftene om opplæring og vurdering av elever som hadde praksis i bedrift. Skolen hadde ikke gitt god nok informasjon til bedriftene om deres ansvar for elevenes praksis og manglet rutiner for samarbeid. Dette ga risiko for at de få elevene som klarte å skaffe praksisplasser, ikke fikk utnyttet denne arbeidserfaringen godt nok.

3.2 Gjennomføring av opplæringen

3.2.1 Revisjonskriterier

- Omfanget av opplæringen skal være tilstrekkelig til å gi nødvendig opplæring i kompetansemålene i læreplanen. Omfanget bør være minimum 35 undervisningstimer per uke.
- Skolen bør utarbeide en intern opplæringsplan.
- Skolen skal gi opplæring i henhold til Vg3-læreplanen i faget slik at eleven kan gå opp til fagprøve. Eleven skal få tilstrekkelig og relevant praksis knyttet til de ulike kompetansemålene i læreplanen.
- Skolen bør legge til rette for og følge opp eleven i å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid.
- Skolen skal gi veiledning i hvordan eleven kan øke sin kompetanse i faget.
- Skolen skal gjennomføre halvårsvurderinger uten karakter som beskriver elevens progresjon opp mot kompetansemålene i læreplanen for Vg3.

3.2.2 Faktabeskrivelse

Bjørnholt videregående skole ga opplæringen i Vg3 elektrikerfaget på skolen. Skolen hadde totalt 41 elever på Vg3 elektrikerfaget i undersøkelsesperioden. 30 av dem startet Vg3 høsten 2018, mens 11 hadde startet skoleåret 2017–2018. De fleste elevene hadde gått Vg1 og Vg2 på Bjørnholt videregående skole.

Omfang

Skolens timeplan la opp til 35 undervisningstimer i tråd med føringer fra Utdanningsetaten. Det var undervisning fire dager i uken. Den femte dagen skulle elevene jobbe selvstendig med å finne lære- eller praksisplass eller med teori. Vi omtalte elevenes bruk av dagen nærmere i forrige kapittel.

Timeplanen på onsdager inneholdt også en bolk mellom klokken 14:15 og 15:30 med selvstendig prosjektjobbing. Elevene måtte jobbe uten strøm denne tiden fordi en

assistent og ikke en lærer var til stede. To elever fortalte at de fikk lov til å gå tidlig den dagen, slik at timen i praksis var fri for dem. En elev trodde at skolen hadde strammet inn slik at de etter vinterferien skulle være på skolen til klokken 15 denne dagen.

Opplæringen var på ett år med mulighet for forlengelse. Som vi kommer nærmere inn på i kapittel 3.3.2, mente skolen at det ikke var realistisk å dekke alle kompetanseområdene like godt på denne tiden.

Hadde skolen en intern opplæringsplan?

Skolen hadde en intern opplæringsplan: *Pedagogisk årsplan Vg3*. Planen for skoleåret 2018–2019 viste gangen i undervisningen uke for uke fra andre uke i september til eleven skulle ta fagprøven ett år senere. Skolen fortalte at den justerte årsplanen underveis, og at lærerne førte oversikt over hvilke prosjekter elevene hadde vært gjennom.

Fra starten av september til siste uken i november skulle elevene gjennomgå teori i læreplanen og forberede seg på en obligatorisk eksamen i faget. Elevene må bestå eksamen for å kunne gå opp til fagprøven. Teorigjennomgangen inkluderte også repetisjon fra Vg1 og Vg2, ifølge ansvarlig lærer. Fra desember skulle elevene jobbe med praktisk arbeid til de var klare til fagprøven. Årsplanen la opp til seks ulike prosjekter med praktisk arbeid. Hvert prosjekt var basert på en tidligere fagprøve. For noen av prosjektene anga årsplanen hvilke kompetansemål de skulle dekke. I de andre prosjektene var kompetansemålene ifølge skolen oppgitt i oppgaveteksten.

Læreplanen besto av i alt 52 kompetansemål, fordelt på 22 innenfor elenergisystemer og 15 på tele-, data- og sikkerhetssystemer og 15 på automatiserte systemer. Flere av kompetansemålene var like for fagene. Eksempelvis skulle elevene kunne «planlegge, montere, sette i drift og dokumentere» 14 ulike systemer, tiltak eller metoder. Et tverrfaglig prosjekt kunne dermed dekke de fleste kompetansemålene i læreplanen.

Ifølge skolen dekket den interne opplæringsplanen kompetansemålene i læreplanen, men det ble fortalt at ikke alle målene var behandlet like grundig. Den interne opplæringsplanen omfattet ikke alle arbeidsmål tilhørende alle kompetansemålene. Arbeidsmålene deler opp kompetansemålene i konkrete deloppgaver. Skolen sa den ga teoretisk opplæring i de arbeidsmålene som den ikke ga praktisk opplæring i.

De fleste elevene omtalte skolens opplegg positivt. Flere av elevene bekreftet at læreren hadde levert ut og gått gjennom kompetansemålene, og mente at skolens plan var dekkende. Som en elev sa:

Læreren legger opp en veldig god plan. Han har sett oss siden Vg1, så han kjenner oss godt. Han tror på oss og vet at de fleste av oss kan få høy karakter. Men det kommer an på din vilje. Kompetansemålene kan alle nå.

Gjennomføring av opplæring og praksis i skole

I dette delkapitlet beskriver vi elevenes praksis på skolen fra desember til september påfølgende år.

Gjennom praksisarbeidet la skolen til rette for at elevene skulle planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid. Skolen ga også elevene faglig veiledning i hvordan de kunne øke sin kompetanse i faget gjennom praksisen.

I praksisarbeidet var elevene delt inn i 2 grupper på henholdsvis 22 og 19 elever. Begge gruppene jobbet med praksis i en verkstedhall som var oppdelt i arbeidsbåser på to ganger tre meter. Hver elev skulle ha sin bås hvor hun eller han gjennomførte den praktiske delen av prosjektarbeidet sitt.

Seks av elevene hadde ikke bestått eksamen før jul. De fikk teoretisk undervisning noen timer i uken ved siden av praksis. De elevene som Kommunerevisjonen intervjuet, beskrev opplæringen som god og trodde at de ville stå på ny prøve.

Prosjektjobbing og veiledning

Hvert prosjekt var basert på en tidligere fagprøve og dekket flere kompetanseområder. I prosjektene skulle elevene lage ulike installasjoner. Skolen hadde organisert prosjektene etter forløpet til fagprøven. Eksempelvis besto prosjektet «trappelys» av fire deler: planlegging, montering, idriftsettelse og dokumentering. Ved å gjennomføre et prosjekt skulle elevene planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid.

Prosjektene hadde noe ulikt omfang. Lærerne økte gradvis tempoet i gjennomføringen av prosjektene. Årsplanen for faget viste at første prosjekt skulle gjennomføres på åtte uker, andre prosjekt på seks, tredje på tre og de to siste på to uker. Fagprøven er på én uke.

Et prosjekt startet med at læreren gjennomgikk den relevante teorien rundt prosjektet i plenum. Gruppen ble enig om framdrift. Elevene brukte skjemaer og maler som er i bruk i bransjen.

Ifølge malen til en av oppgavene besto planleggingen av tidsplan, risikovurdering, tegninger, beregning og utarbeidelse av materielliste. På fagprøven skal denne delen ta tre til fire dager. Hensikten med planleggingen er å kunne gjennomføre oppgaven lettere og å kunne dokumentere hva man har gjort, og hvorfor. Lærerne gjennomgikk og måtte godkjenne elevenes planer før de fikk gå videre til gjennomføringen.

En elev som hadde startet på skolen høsten 2017, beskrev gangen i prosjektjobbingen på denne måten:

Prosjektene er fagprøveaktige, både teoretisk og praktisk. Selve oppgaven beskriver hva du må gjøre. Du får også info om hva du må jobbe med for å bestå oppgaven. Oppgaven er delt i tre dager med teori som på fagprøven og tre nye dager med praksis. Du leverer prosjektet til lærer og har sluttkontroll som du går gjennom med lærer. Du gjør en egenvurdering hvor du forklarer hva du har gjort, og hva du tenker om det, så sier lærer hva han synes om det du har gjort, og hva du bør jobbe videre med. Det er veldig likt fagprøven.

I gjennomføringen av prosjektene skulle elevene montere, teste, måle og prøve selve installasjonen. Gjennomføringen ble avsluttet med dokumentasjon av sluttkontroll, brukerveiledning med mer. Elevene skulle beregne tidsbruk for hver deloppgave og kommentere eventuelle avvik. Lærerne og elevene fortalte at prosjektene ble avsluttet med elevenes egenvurdering og lærers tilbakemelding.

Elevene omtalte prosjektene på en gjennomgående positiv måte. De mente at prosjektene ga dem relevant praksis. Elevene så på prosjektene som trening til fagprøvene, blant annet til kravet om å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere. De mente at skolens organisering av prosjektene, med en gradvis opptrapping i vanskelighetsgrad og tidsfrister, fungerte godt. Noen elever trodde de fikk

bedre veiledning og praksis i planlegging og dokumentering av arbeidet enn lærlinger fikk.

Alle elevene vi intervjuet, ga uttrykk for at skolen ga god faglig veiledning. Elevene beskrev lærerne som «flinke, «bra» og at «de bryr seg om oss». En elev oppsummerte med dette synspunktet: «Det er lett å spørre lærer. Lærerne gjør det de kan. Flinker på tilbakemelding. De sier hva jeg gjør feil, og hva som kan bli bedre.»

Tilbakemeldingene til elevene var i hovedsak muntlig, ifølge skolen. Skolen mente at den kunne bli bedre på å skrive ned vurderingene av elevene. Ansvarlig lærer fortalte at ikke alle elevene klarte å følge progresjonen det var lagt opp til i årsplanens oppsett. Det gjorde det utfordrende å holde oversikt over hver enkelt elevs progresjon i kompetansemålene, ifølge lærer.

I løpet av uken samlet lærerne opp temaer eller spørsmål som flere elever hadde spurt om eller hadde hatt utfordringer med. Hver mandag startet læreren med en gjennomgang av disse temaene. Her pekte lærerne også på hvilke kompetansemål temaene hørte til. Flere elever pekte på denne timen som nyttig:

K-timen er veldig fint, jeg liker det. Da kan læreren snakke om hva som skal skje den uken. Vi kan si hva vi mener om hva som kan forbedres: hva læreren kan forbedre, og hva vi kan forbedre.

Det var elevenes ansvar å skrive ned lærers tilbakemelding som en del av dokumentasjonsarbeidet i prosjektet. Lærer og elev skulle bli enige om hva eleven skulle forbedre seg på i neste prosjekt. Selv om hvert prosjekt dekket ulike kompetansemål, var det flere ting som gikk igjen i hvert prosjekt. Lærerne sa de gjennomgikk elevenes skriftlige dokumentasjon av prosjektet.

Fikk elevene praksis i alle kompetansemålene?

Både skolen og flere av elevene mente at elevene ville få praksis i de aller fleste kompetansemålene gjennom prosjektjobbingen. Lærerne mente at en styrke med opplæring i skole sammenlignet med lære i bedrift var at de lettere kunne tilpasse elevenes praksis til kompetansemålene i læreplanen. Det var lettere å ha oversikt og jobbe strukturert. Ved å øve på gamle fagprøver unngikk elevene unødvendig repetisjon og mange enkle oppgaver. Lærerne mente at lærlinger ofte gjorde mange enkle rutineoppgaver over lengre perioder, for eksempel å trekke kabel.

Ifølge skolen var mangel på utstyr den viktigste grunnen til at elevene ikke fikk praksis i deler av enkelte kompetansemål. Skolen pekte spesielt på fem kompetanseområder innenfor faget automatiserte systemer hvor skolen manglet utstyr, og ett område innenfor tele, data- og sikkerhetssystemer hvor skolen delvis manglet utstyr. Skolen forklarte det med at utstyret var dyrt. Læreren fortalte videre at skolen hadde manglet ladestasjon til elbil på grunn av at de var dyre i innkjøp. Læreren hadde derfor kontaktet en bedrift som leverte ladestasjoner, og fått en som var i ustand. Med den fikk elevene øvd seg på å koble, selv om de ikke fikk sjekket om koblingene virket. Elever nevnte eksempler som datasystemer, automatiserte systemer og antenneanlegg.

Skolen mente imidlertid at mangel på utstyr ikke var et stort problem, og sa at den hadde utstyr for alle kompetansemål, men manglet utstyr for enkelte av de tilhørende arbeidsmålene. Om lag halvparten av elevene vi intervjuet, beskrev skolens utstyr som

OK eller bra. Den andre halvparten pekte på at det på enkelte områder kunne være noe utstyr som manglet. Ingen av elevene beskrev utstyret som dårlig. Noen elever var bekymret for om de ville måtte bruke utstyr på fagprøven de ikke hadde erfaring med fra skolen. Skolen sa at opplæringen var lagt opp slik at dersom elevene fikk noe ukjent på fagprøven, skulle de forstå det underliggende prinsippet og klare å løse oppgaven.

De fleste elevene beskrev skolens materiell som OK, men noe slitt. Flere av elevene mente skolen hadde for få driller. To av elevene vi intervjuet, fortalte at det noen få ganger hadde blitt opphold i arbeidet når skolen bestilte bruksmateriell som kabler og stikkontakter. Ansvarlig lærer sa skolens ledelse hadde gitt beskjed i oktober/november 2018 om at de måtte vente til 2019 med å bestille nytt utstyr fordi budsjettet var oppbrukt. Lærerne sa også at materiellet kunne være slitt, men at det var viktig å gjenbruke mest mulig.

Det at den praktiske opplæringen var på skolen, gjorde at den ble mindre realistisk enn i en bedrift. Lærerne og noen av elevene mente at det medførte at lærlinger hadde et bedre utgangspunkt for å bli gode håndverkere enn elevene i Vg3. Lærlinger er to år i bedrift og får mer mengdetrening. Ved å være i bedrift får lærlinger bedre innblikk i yrkeskulturen og får erfaring med kommunikasjon med kunder og samarbeid med kollegaer fra andre fagbakgrunner.

Gjennomførte skolen halvårsvurderinger?

Skolen hadde en mal for gjennomføring av halvårlig vurderingssamtale, men sa at den ikke ble brukt konsekvent. Malen var tilpasset lærlinger og spurte om forhold som trivsel på arbeidsplassen knyttet til kollegaer og kunder. Malen inneholdt punkter for vurdering av måloppnåelse, plikter og rettigheter på arbeidsplassen og vurdering av lærlingens måloppnåelse i de ulike kompetansemålene. Malen forutsatte en skriftlig halvårsvurdering.

Skolen planla å gjennomføre første halvårsvurdering 2019 i mai. Tidligere år hadde det blitt gjort i mars/april. Skolen forklarte endringen med at det var lettere for elevene å reflektere over og dokumentere oppnådde kompetansemål lenger ut i skoleåret. Lærerne fortalte at de gjennomførte halvårsvurderinger ved å snakke med elevene. Elevene skulle fylle ut en egenevaluering om de ulike kompetansemålene. På bakgrunn av dette diskuterte lærerne og elevene progresjon og muligheter for forbedring. Lærerne benyttet ikke malen, men skrev ned sine vurderinger i andre dokumenter. Noe av poenget med vurderingene var ifølge lærerne at elevene skulle kunne reflektere over og dokumentere egen læring i de ulike kompetansemålene. Kravet til å dokumentere egen læring er et kompetansemål i læreplanen.

Elevene vi intervjuet fra 2017-kullet, omtalte halvårsvurderingene positivt. De fortalte at de hadde evaluert seg selv og fått tilbakemelding fra lærer om sine styrker og svakheter. En elev sa at læreren hadde med seg en oversikt over prosjektene han hadde gjennomført, og at læreren hadde tatt notater om elevens måloppnåelse i de ulike prosjektene.

3.2.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Skolens timeplan la opp til 35 undervisningstimer i tråd med Utdanningsetatens føringer. Samtidig ser vi at alle elevene fikk forlenget tid, noe som kan tyde på at opplæringen ikke har hatt tilstrekkelig omfang eller har vært utilstrekkelig på andre måter. Kommunerevisjonen har ikke vurdert om det er realistisk å forvente at skolen

skal kunne dekke alle kompetansemålene på tolv måneder, men legger merke til at skolen selv sier at det ikke er det.

Skolen hadde en intern plan for opplæringen som viste hvilke aktiviteter som skulle gjennomføres hver uke. Planen ga skolen en oversikt over når og på hvilken måte elevene skulle jobbe med de forskjellige delene i læreplanen. Planen dekket ifølge skolen alle kompetansemålene, men ikke alle like grundig.

Skolen jobbet systematisk med å gi opplæring i henhold til Vg3-læreplanen i faget slik at elevene kunne gå opp til fagprøve. Undersøkelsen tyder på at elevene i stor grad fikk relevant praksis i læreplanens kompetansemål. Videre var repetisjonen av pensum fra Vg1 og Vg2 viktig. Gjennom prosjektjobbingen la skolen til rette for og fulgte opp at elevene planla, gjennomførte, vurderte og dokumenterte eget arbeid.

Skolen hadde et system for å gi elevene veiledning i hvordan de kunne øke sin kompetanse i faget. Det var en kombinasjon av tilbakemelding ved faste punkter, herunder halvårsvurderingene, og veiledning underveis i prosjektjobbingen.

Undersøkelsen tyder samtidig på at elevene som var uten praksisplass i bedrift, ikke fikk tilstrekkelig praksis i alle delene av alle kompetansemålene, dels fordi noen av kompetansemålene forutsatte en arbeidssituasjon som vanskelig lot seg gjenskape på skolen, dels fordi skolen manglet noe utstyr.

Skolen hadde et opplegg for å gjennomføre halvårsvurderinger uten karakter som beskrev elevenes progresjon målt mot kompetansemålene i læreplanen for Vg3. Vi har ikke undersøkt den faktiske gjennomføringen i 2019 siden den første halvårsvurderingen var planlagt gjennomført etter undersøkelsen var ferdig. Elevene vi intervjuet som startet i 2017, bekreftet at halvårsvurderingene var gjennomført i 2018. Elevene hadde fått muntlige vurderinger og ble hjulpet til selv å dokumentere tilbakemeldingene. Den praksisen lærerne beskrev, la til rette for at halvårsvurderingene kunne være et verktøy for å øke elevenes kompetanse i faget, i tråd med regelverkets føringer på området. Det er ikke krav om skriftlig vurdering.

3.3 Oppfølging av elever i risikozonen for frafall

3.3.1 Revisjonskriterier

- Skolen skal ha oversikt over elevenes fravær.
- Skolen bør ha tett oppfølging av elever som står i fare for ikke å klare å bestå fag-/svenneprøven eller for å slutte underveis i løpet.
- Skolen skal bistå elever som ikke har bestått eller ikke vurderingsgrunnlag (IV) fra Vg2, med å melde seg opp til kurs og eksamen.

3.3.2 Beskrivelse av fakta

Førte skolen oversikt over elevenes fravær?

Elevene i Vg3 var underlagt skolens fraværsreglement, men ikke fraværsgrensen på ti prosent eller arbeidslivets fraværsregler. Skolen førte oversikt over elevenes fravær. Lærerne fortalte at de førte fravær daglig. Skolens oversikt viste antall hele dager med fravær og antall timer fravær. Oversikten viste at noen elever hadde til dels høyt fravær.

Fulgte skolene opp elever i fare for ikke å klare fag-/svenneprøven eller for å slutte?

Skolen hadde en håndbok for lærerne som inneholdt rutiner for oppfølging av elevene. Ifølge håndboka skulle kontaktlærer ha en samtale med elevene i forbindelse med midtveisvurderingen. Lærer og elever bekreftet at dette skjedde. Ved manglende vurderingsgrunnlag og mye fravær skulle lærer varsle rådgiver. Skolen sa at lærerne skulle kontakte rådgiver hvis de opplevde at de ikke klarte å håndtere oppfølgingen av elever med tanke på fravær, vurderingsgrunnlag, motivasjon, trivsel m.m.

Lærerne fortalte at de fanget opp elever som sto i fare for å stryke, gjennom den kontinuerlige veiledningen de ga elevene i prosjektarbeidet. Her vurderte de om elevene hadde faglig progresjon, var motivert for å gjøre en innsats og trivdes på skolen. Elever som slet faglig, skulle få tettere oppfølging fra lærer. I prosjektarbeidet skulle elevene få veiledning én til én. Lærerne oppga videre at de også tok ut mindre grupper av elever ved behov for gjennomgang av teorien tilknyttet prosjektene.

Ifølge lærerne fulgte de også med på elevenes fravær. En av lærerne mente frafallsrisikoen handlet mest om fravær. Han sa at elevene som ikke var motivert, hadde mye fravær tidlig i skoleåret. Lærerne sa de normalt ringte elever som var borte i to dager på rad uten å gi beskjed. Ved mye fravær – mer enn to til tre uker – skulle lærerne koble inn skolens rådgiver og NAV-kontakt.

Lærerne mente muligheten for tettere oppfølging og veiledning var en av fordelene med Vg3. De fortalte at det viktigste de kunne gjøre for elever som slet, var å gi dem mestringsfølelse og øke motivasjonen deres. De forsøkte å skape en god dialog med eleven én til én for å skjønne bakgrunnen for høyt fravær eller faglige utfordringer. Ifølge læreren ble fraværet gjerne mindre utover skoleåret fordi elevene fikk mer tro på seg selv. Prosjektjobbingen hjalp elevene til å se at de kunne stå på fagprøven.

Skolen oppga at den hadde planlagt tiltak for elever som hadde hatt mye fravær, eller som ikke har jobbet selv om de var på skolen. Rådgiver og avdelingsleder skulle ha møter med elevene. For enkelte av elevene hadde rådgiver og NAV-kontakt blitt koblet inn. Skolen mente den kunne bedre samarbeidet med støtteapparatet. Ansvarlig lærer etterlyste mer tid til tettere oppfølging av elevene.

Elever på Vg3 fagopplæring i skole har muligheten til å søke om forlenget tid hvis de ikke er klare til å gå opp til fagprøven etter tolv måneder. Muligheten gjelder også elever som har strøket på fagprøven. Skolen søker Utdanningsetaten på vegne av eleven.

Tall fra Utdanningsetaten viste at ingen av elevene fra 2017-kullet besto fagprøven på normert tid, mens fire elever besto etter tre måneders forlengelse. 16 hadde fått forlenget tid. Elleve elever var fortsatt på skolen da Kommunerevisjonen startet sin undersøkelse i desember 2018. Ti av disse besto fagprøven i løpet av undersøkelsesperioden.

Skolen sa at alle som ville, fikk forlenget tid. Lærerne hadde ansvar for å vurdere om elevene skulle ha forlengelse. En lærer fortalte at han ikke anbefalte elever om å søke forlengelse hvis han ikke trodde at de kunne bestå fagprøven. Han understreket at skolen ikke nektet noen å søke om forlengelse. Han etterlyste føringer for å kunne nekte elever om å søke forlengelse, for eksempel en fraværsgrense.

Skolen mente at tolv måneder opplæring var for kort tid for de aller fleste elevene. Det var vanskelig å dekke alle kompetansemål like grundig i løpet av ett år, og skolen fortalte at den måtte prioritere hvilke mål den skulle arbeide mest med. Den tok til orde for at normert tid burde være 18 måneder, med mulighet til å gå opp til fagprøven etter 1 år.

Flere av elevene ga mye ros til lærerne på skolen. De sa at det var lett å spørre læreren om hjelp, og at lærerne fulgte opp elever som slet faglig og med motivasjon. For elevene var lærerne et av de mest positive trekkene ved Vg3-tilbudet. Noen av elevene påpekte at de fikk bedre og tettere veiledning enn lærlinger, og mente selv at de trengte nettopp det. Støtten fra læreren gjaldt både faglig veiledning og personlig motivasjon. En elev sa at «jeg er veldig fornøyd med lærerne, de kunne ikke vært bedre». «Lærer hjelper elevene som sliter», sa en annen elev. En elev mente at læreren var en avgjørende faktor for at han skulle klare å gjennomføre:

Hadde vi ikke hadde læreren, vet jeg ikke om jeg hadde hatt motivasjon for å bestå. Har lært så mye av han. Han har hjulpet så mange før oss til å bestå fagprøven. Har han klart det med så mange, da kan jeg også klare det.

Kommunerevisjonen spurte elevene om hva de mente om Vg3-tilbudet samlet sett. Alle elevene uttalte seg positivt. Flere påpekte at det var et bra tilbud for elever uten lære plass, og at de ikke hadde noen andre alternativer for å fullføre videregående. Som en elev sa: «Bra at det er et tilbud hvis du ikke får lære plass. Gir oss håp. En sjanse for oss uten lære plass. Det er et steg nærmere fagbrev og kul jobb.»

Bisto skolen elever med å melde seg opp til kurs og eksamen?

Elever som hadde stryk eller ikke vurdert (IV) i fag fra Vg2, måtte bestå eksamen i disse før de fikk godkjent fagbrev. Eksamen måtte tas innen to år etter at eleven hadde bestått fagprøve. Skolen informerte sammen med Utdanningsetaten om etatens kurstilbud og bisto elevene i melde seg på kurs og eksamen. Skolen oppga at den hadde oversikt over hvilke elever det gjaldt. Utdanningsetaten holdt kurs for elevene. Ansvarlig lærer sa at de fleste elevene hadde bestått fellesfag og programfag. Noen elever hadde ikke vurdering (IV) i noen fag. Elevene skulle selv melde seg opp til kurs og eksamen, men skolen hjalp elevene som trengte det.

3.3.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Skolen førte løpende oversikt over elevenes time- og dagfravær. Den brukte oversikten blant annet til å fange opp hvilke elever som trengte mer oppfølging.

Undersøkelsen tyder på at skolen har fulgt opp elevene i risikozonen for frafall. Skolen hadde en generell rutine for oppfølging av elever. Skolens opplegg viser at lærers dialog med elevene var særlig viktig, men vi har ikke nok detaljer om den til å vurdere hvor tett oppfølging elevene har fått. Skolen oppga å ha hatt særlig oppfølging av noen av elevene og at den planla samtaler med avdelingsrådgiver og rådgiver for andre. Vi merker oss at skolen sa den vil bedre samarbeidet internt på skolen mellom avdelingen og skolens støtteapparat.

Skolen hadde oversikt over hvilke elever som hadde strøket eller ikke hadde vurderingsgrunnlag i ulike fag, og undersøkelsen tyder på at de bisto elevene med å melde seg opp til kurs og eksamen.

4. Vg3 helsearbeiderfaget på Nydalen videregående skole

4.1 Skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter

4.1.1 Revisjonskriterier

- Skolen skal organisere opplæringen så praksisnært som mulig, fortrinnsvis med praksisperioder i lærebedrift.
- Skolen skal samarbeide med bedriften om opplæring og vurdering av elever som har opplæring i bedrift.

4.1.2 Beskrivelse av fakta

Dette kapitlet handler om elevene har fått praksisplasser, og skolens samarbeid med sykehjemmene. I neste kapittel ser vi på elevenes opplæring og på hvilken måte den var praksisnær.

Fikk elevene praksisperioder i sykehjem?

Skolen hadde påtatt seg å skaffe praksisplasser ved sykehjem, og alle elevene fikk det. Alle elevene hadde praksis fire dager i uken fra januar 2019 til oktober 2019. Det samme var tilfellet for tidligere års elever ved Vg3 helsearbeiderfag på skolen.

Elevene var i praksis ved til sammen elleve sykehjem, som alle var godkjente lærebedrifter. Det at sykehjemmene var godkjente lærebedrifter, tilsa at de var kjent med ansvaret med å veilede elevene og viktigheten av at praksis skulle omfatte alle kompetansemålene. Læreren oppga videre at læreplass for elevene ikke var et tema i kontakten med sykehjemmene, og at det heller ikke var et mål. Ved to sykehjem var det tre elever, ved seks sykehjem var det to elever, og ved tre sykehjem var det en elev.

Læreren oppga at han brukte relativt mye tid i oppstarten av skoleåret for å etablere kontakt med og få til avtaler med praksissykehjem. Skolen la stor vekt på å finne praksisplasser ved sykehjem nær der elevene bodde. Den så det som et tiltak for å forebygge fravær og frafall. Halvparten av elevene var foreldre som hadde ansvar for små barn, og det var derfor ekstra krevende for dem å prioritere skolegang.

Læreren oppga at det var mange sykehjem som ikke kjente til hva Vg3 helsearbeiderfag var. Læreren la derfor stor vekt på å fortelle dem hvilken kompetanse elevene hadde. Han påpekte at dette var elever som hadde gjennomført Vg2, og som dermed hadde en del praksis fra sykehjem. Elevene ville derfor fort bli en ressurs for sykehjemmet.

Læreren understreket også overfor sykehjemmene at elevene ikke skulle ha lønn, at det var skolen som hadde ansvaret for den teoretiske opplæringen, og at han ville ha tett kontakt med elevene og sykehjemmet i hele praksisperioden.

Dersom sykehjemmet etter det første møtet med skolen kom til at det ønsket å ta inn elever i praksis, ble det gjennomført et møte med lærer, elev og elevens kontaktperson ved sykehjemmet.

Skolen opplevde at flere av sykehjemmene så på Vg3-elevene som en mulighet for å rekruttere ansatte senere. Fem av de ti elevene vi snakket med, oppga at de tok ekstravakter ved sykehjemmet de hadde praksis ved, mens én elev tok vakter ved et

annet sykehjem hvor hun hadde jobbet i flere år. To hadde spurt om å få gå ekstravakter og fått positive signaler, mens to ønsket å få ekstravakter, men hadde ikke spurt ennå.

Skolens samarbeid med praksissted om opplæring og vurdering

Avtale med sykehjemmene

Skolen fortalte at den i møtet med sykehjemmene forklarte muntlig at kontaktpersonene hadde ansvar for å veilede elevene i det praktiske arbeidet, å gi dem utfordringer, og at elevene skulle ha samme opplæring og praksis som en lærling. Videre fikk kontaktpersonene en kopi av kompetansemålene for at de skulle vite hva elevene skulle ha praksis i.

Skolen oppga at den presiserte muntlig overfor sykehjemmene at elevene skulle gå på toppen av de ordinære vaktene, og at de hadde behov for noe egentid der de kunne reflektere over arbeidet og skrive i loggboka.

Eleven og sykehjemmet hadde inngått en skriftlig avtale for praksisperioden. Avtalen inneholdt kontaktinformasjon om sykehjemmet og eleven, herunder hvem som var elevens kontaktperson. Videre omfattet avtalen generell informasjon fra skolen om praktiske sider ved praksisoppholdet. Sykehjemmene skulle ha to kontaktpersoner for elevene i praksis, men noen elever hadde én kontaktperson. Avtalen mellom elevene og sykehjemmet inneholdt ikke informasjon om hvilket ansvar sykehjemmet og kontaktpersonene hadde for å gi eleven veiledning i det praktiske arbeidet og for å sikre at eleven fikk opplæring i henhold til Vg3-læreplan i faget.

Møter mellom skole, sykehjem og elev

Verken samarbeidsrutiner mellom skole og sykehjem eller sykehjemmenes ansvar overfor elevene var skriftliggjort.

Læreren besøkte elevene ukentlig ved sykehjemmene. Han oppga at han fungerte blant annet som en konfliktløser ved eventuelle problemer, og at han hadde løpende muntlig dialog med sykehjemmene ved behov. Videre fortalte han at han hadde samtaler alene med kontaktpersonene/avdelingslederne for å få deres vurdering av elevenes faglige nivå og hvor de hadde behov for mer veiledning og øvelse. Det var et mål å ha disse samtalene månedlig ved alle sykehjemmene. Tilbakemeldingene fra kontaktpersonene var muntlig, og det ble ikke ført referat fra disse samtalene.

Etter rundt tre måneders praksis oppga læreren at det var gjennomført en slik samtale ved ett av elleve sykehjem. Det var også lagt opp til at det skulle være tre til fire møter i løpet av praksisperioden med skolen og kontaktpersonen hvor også eleven var til stede. Etter rundt tre måneders praksis hadde det vært slike møter ved tre av de elleve sykehjemmene.

Læreren oppga at han var fornøyd med samarbeidet med alle sykehjemmene, og flere av sykehjemmene fra forrige skoleår hadde kontaktet skolen og ønsket å ta inn praksiselever.

4.1.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Nydalen videregående skole hadde lyktes med å skaffe alle elevene relevant praksis i sykehjem i store deler av opplæringstiden. Elevene fikk dermed en praksisnær opplæring som lignet mer på tradisjonell læretid enn opplæringen på skolen ville ha gitt.

Det at skolen tok ansvar for å skaffe praksisplasser til elevene, har sannsynligvis vært viktig for at alle elevene fikk praksisplass.

Skolen hadde ikke skriftlige samarbeidsavtaler som beskrev sykehjemmenes og kontaktpersonenes ansvar for veiledning av elevene, men ga muntlige føringer til sykehjemmene. En slik løsning kan gi uklarhet om sykehjemmets ansvar og risiko for at elevene ikke får den veiledning de har behov for.

Skolen ga uttrykk for ambisjoner om jevnlig møter mellom lærer og sykehjemmet og mellom lærer, sykehjemmene og elev. På undersøkelsestidspunktet, etter tre måneders praksis, var kun et fåtall av disse møtene avholdt. Så langt i praksisperioden var det dermed ikke tilstrekkelig samarbeid med sykehjemmene om veiledning, vurdering og tilbakemelding til flertallet av elevene. Det ga risiko for at elevene ikke fikk tilstrekkelig veiledning og variert praksis.

Samlet sett er Kommunerevisjons vurdering at det er svært positivt at alle elevene hadde praksis i sykehjem, men at det var mangler ved skolens samarbeid med sykehjemmene.

4.2 Gjennomføring av opplæringen

4.2.1 Revisjonskriterier

- Omfanget av opplæringen skal være tilstrekkelig til å gi nødvendig opplæring i kompetansemålene i læreplanen. Omfanget bør være minimum 35 undervisningstimer per uke.
- Skolen bør utarbeide en intern opplæringsplan.
- Skolen skal gi opplæring i henhold til Vg3-læreplanen i faget slik at elevene kan gå opp til fagprøve. Elevene skal få tilstrekkelig og relevant praksis knyttet til de ulike kompetansemålene i læreplanen.
- Skolen bør legge til rette for og følge opp elevene i å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid.
- Skolen skal gi veiledning i hvordan elevene kan øke sin kompetanse i faget.
- Skolen skal gjennomføre halvårsvurderinger uten karakter som beskriver elevenes progresjon opp mot kompetansemålene i læreplanen for Vg3.

4.2.2 Faktabeskrivelse

Omfang

Nydalen videregående skole ga opplæring i Vg3 helsearbeidsfaget på skolen og gjennom praksisperioder på sykehjem. Faget hadde én faglærer i en 70 prosent stilling. Det var 21 elever under opplæring som hadde startet høsten 2018. Opplæringen var delt inn i en teoretisk og en praktisk del. Den teoretiske delen var fra oppstart 1. november til ut desember. I denne perioden fikk elevene teoretisk opplæring på skolen 5 dager i uken, til sammen 35 undervisningstimer. Dette var i tråd med Utdanningsetatens føringer. Opplæringen besto av repetisjon av pensum fra Vg2. I tillegg startet elevene å arbeide med datainnsamling og planlegging, det vil si at de lærte å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid. Elevene hadde ingen prøver eller eksamener etter den teoretiske delen.

Den praktiske delen av opplæringen var fra januar til elevene skulle opp til fagprøven i oktober. I denne perioden var alle elevene i praksis i sykehjem fra mandag til torsdag,

fra rundt klokken 7:30/8:00 til 15:00. Fredag var elevene på skole fra klokken 9:00 til 13:00. Til sammen utgjorde dette 32 til 34 klokke timer per uke.

Hadde skolen en intern opplæringsplan?

Skolen hadde ikke utarbeidet en egen intern opplæringsplan, men oppga at den benyttet *Opplæringsbok for helsefagarbeideren, Vg3 Opplæring i bedrift* (2013). Denne opplæringsboka inneholder en oversikt over alle kompetansemålene fra *Læreplan i helsearbeiderfaget Vg3 – opplæring i bedrift* (Utdanningsdirektoratet 2017). Alle elevene fikk boka av skolen på første skoledag. Lederen for Vg3 oppga at elevene også fikk utdelt kopi av de oppdaterte kompetansemålene, og at han gjennomgikk de tekstlige endringene i målene med elevene.

Det står i opplæringsboka at den er et hjelpemiddel for lærlinger og praksiskandidater for fagprøven. Det står videre at «i begynnelsen av opplæringstiden skal veileder/-instruktør, faglig leder og du sammen lage en plan for det første halve året i opplæringen. Planen skal vise hvilke mål i læreplanen du skal arbeide med». I løpet av praksistiden (lærlingtiden) skulle elevene ifølge opplæringsboka lage flere planer som samlet omfattet alle kompetansemålene. Det står også at det kan være lurt å utarbeide en periodeplan for en eller noen uker. Skolen oppga at det ikke ble utarbeidet slike planer for elevene, verken i samarbeid med sykehjemmet eller med skolen.

Gjennomføring av opplæring og praksis i sykehjem

Skolen hadde lagt opp til at elevene skulle følge sin kontaktperson i det daglige arbeidet på sykehjemmet. Alle elevene oppga at de i oppstarten av praksisperioden arbeidet sammen med kontaktpersonen. Hvor lenge de hadde gått sammen med kontaktpersonen, varierte fra én dag til de som etter to måneder fremdeles arbeidet sammen.

På undersøkelsestidspunktet, etter cirka to måneders praksis, sa syv av de ti elevene vi snakket med, at de jobbet mye alene med pasientene. Fire av dem oppga at de syntes det var greit å arbeide alene med pasientene, og at de fikk veiledning og snakket med sin kontaktperson ved behov. Tre av elevene opplevde imidlertid dette som problematisk. De etterlyste opplæring i hvordan de skulle gjøre ting. Tre av elevene oppga at kontaktpersonen hadde annen turnus enn dem, og at de derfor ikke kunne arbeide sammen.

Tre av elevene oppga at de som oftest gikk vakter sammen med kontaktpersonen, men at de innimellom gjorde litt stell alene. En av elevene fortalte følgende om det å jobbe med kontaktpersonen: «Jeg følger min kontaktperson hver dag og ser hennes opplegg og rutiner. Hun lærer meg opp, og hun er veldig flink.»

Læreren oppga at han var tydelig overfor elevene på at de hadde ansvar for egen læring. Elevene skulle selv passe på at de gjennom arbeidet på sykehjemmet kom gjennom de ulike kompetansemålene. For å sikre dette hadde læreren sagt til dem at de på morgenmøtet måtte forhøre seg om det var noen kollegaer som skulle gjennomføre arbeidsoppgaver knyttet til kompetansemål de hadde behov for å trene på – og så spørre om å få følge vedkommende i arbeidet. Elevene skulle også vurdere sin egen utførelse opp mot de ulike nivåene i kompetansemålene og ha oversikt over hvilke kompetansemål de hadde gjennomført, og hvilke som gjensto.

De fleste elevene oppga at de lærte mye i praksis, og at de i det daglige arbeidet med ulike pasienter fikk opplæring i alle kompetansemålene. Flere snakket om at det var

viktig å arbeide med forskjellige pasienter og gjerne på ulike avdelinger ved sykehjemmet for at praksis skulle dekke alle kompetansemålene.

Flere elever viste også til at de brukte opplæringsboka, spesielt oversikten over alle kompetansemålene og eksemplene som viste kompetanseområder og kompetansemål, samt hvilke konkrete arbeidsoppgaver som utgjorde de ulike mestringsnivåene.

Følgende sitat viser hva én elev sa om arbeidet og kompetansemålene:

Jeg har snakket med veileder om å gå på andre avdelinger for å øve på andre ting – for eksempel kateter som sengeliggende pasienter har. Jeg har lyst på litt mer variert praksis, men jeg er fornøyd. Jeg skal jobbe en måned på en annen post for å komme gjennom alt.

Læreren hadde oppfordret elevene til å skrive loggbok over hva de hadde gjort i løpet av arbeidsdagen, med refleksjoner over eget arbeid. Det var kun et fåtall elever som oppga at de gjorde dette, men flere oppga at de ville begynne med det. En elev hadde en fast time hver dag for dette, noen oppga at de skulle få en time etter lunsj for dette, mens en annen oppga at det var vanskelig å få tid til å sette seg ned og skrive i loggbok. Læreren oppga at hans inntrykk var at elevene i for liten grad tok seg tid til å skrive i loggbok, men at han veiledet dem i viktigheten av dette.

Planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid

Fagprøven gjennomføres på tre dager, og den tar utgangspunkt i kompetansemålene i læreplanen. Den består av fire deler: planlegging av arbeidet, gjennomføring av arbeidet, vurdering og dokumentasjon av eget prøvearbeid. Elevene skulle opp til fagprøven ved sykehjemmet der de var i praksis, og ville få tildelt to av sykehjemmets beboere som «primær- og sekundærbruker».

For å forberede elevene på fagprøven skulle elevene i løpet av praksisperioden utarbeide flere tiltaksplaner som lignet på oppgavene de ville få på fagprøven. En tiltaksplan, eller pleieplan, som den også ble kalt, var en skriftlig plan for tilbudet til en bestemt pasient. Planen skulle inneholde informasjon om pasientens ressurser, behov og utfordringer. Videre skulle den beskrive hvilke mål som var satt for pasienten, og hvilke tiltak som skulle iverksettes for å nå målet.

Elevene valgte selv hvilke pasienter ved sykehjemmet de ville lage tiltaksplaner for. De startet med å samle inn informasjon om pasientens ulike ressurser og problemer gjennom pasientjournaler i fagsystemet Gerica, ved å observere og snakke med pasienten og eventuelt pårørende og ved å snakke med andre kollegaer som kjente pasienten.

Med ett unntak sa alle elevene vi snakket med, at de hadde begynt å jobbe med datainnsamling og arbeidet med tiltaksplan. Eleven som ikke hadde begynt, forklarte at hun ikke hadde fått en primærpasient ennå. En av elevene oppga at hun var ferdig med den første tiltaksplanen og hadde begynt på en ny. De fleste elevene oppga at de jobbet med datainnsamling og tiltaksplanen også på fredager på skolen, og at de da fikk veiledning og tips fra læreren. Læreren oppga at det varierte hvor mange tiltaksplaner elevene utarbeidet i løpet av praksisperioden, fra to til ti. Gjennom arbeidet med disse planene gikk elevene gjennom ulike kompetansemål, og ifølge læreren kunne de legge opp til at flest mulig kompetansemål ble gjennomgått i dette arbeidet. Som vi ser i kapitlets første avsnitt – *Omfang* – oppga læreren at elevene startet arbeidet med tiltaksplaner allerede før jul.

Veiledning fra læreren

Læreren oppga at han gjennom hele praksisperioden hadde ukentlig veiledning med elevene i sykehjemmene (45–60 minutter). I oppstarten av praksisperioden hadde han gruppeveiledning med elevene på samme sykehjem. I den første fasen var det viktig for elevene å bli kjent med sykehjemmene og å komme i gang med datainnsamlingen. Læreren oppga at det i denne fasen også var viktig at han fikk informasjon fra elevene om hvordan veiledningen og praksisen ved sykehjemmene fungerte, blant annet snakket de om hva elevene hadde gjort av praksis i løpet av uken. Læreren oppga at han etter vinterferien ville ha individuell veiledning med elevene.

Som nevnt tidligere i rapporten skulle elevene utarbeide flere tiltaksplaner i løpet av praksistiden. På undersøkelsestidspunktet hadde flere av elevene avsluttet datainnsamlingen, og de hadde sammen med læreren arbeidet med malen for tiltaksplanen som elevene skulle begynne å arbeide med etter påske.

Samtlige elever vi snakket med, oppga at de fikk veiledning av læreren ukentlig, og alle var også fornøyde med veiledningen og opplevde at det var satt av nok tid til det. En elev uttalte følgende: «Det er veiledning hver uke. Vi snakker om sykehjem, trivsel, om datainnsamling, om kompetansemål. Det er nok tid med læreren, det fungerer bra.»

Elevene oppga at de fortalte læreren hva de hadde jobbet med i praksis siste uke, og hvilke kompetansemål og nivåer de hadde vært gjennom, om de hadde startet med datainnsamlingen, om de var fornøyde med veiledningen og praksisen, om hva som eventuelt var vanskelig, og om fravær siste uke, m.m. Noen av elevene oppga at de hadde snakket med læreren om forhold de var misfornøyde med på sykehjemmet, og at han tok det seriøst og skulle snakke med kontaktpersonen om det. En annen oppga at hun ville snakke med læreren om problemer med lite tid med kontaktpersonen

Fem av de ti elevene vi snakket med, oppga at de ønsket seg to dager på skolen i praksisperioden i stedet for kun fire timer én dag som de hadde. Elevene var gjennomgående fornøyde med timene de hadde på skolen. De uttrykte et behov for mer tid sammen med læreren for å få mer veiledning til å utarbeide tiltaksplaner og forberede seg til den teoretiske delen av fagprøven. En elev oppga følgende:

Læreren forteller om datainnsamling og tiltaksplan og snakker om fagprøven. Jeg synes det hadde vært en god idé med to dager på skolen. Vi jobber for å ta fagprøve. Vi er sikre på praksisen, men ikke like sikre på det skriftlige. Det er lettere å prate med læreren enn med noen på sykehjemmet. Vi hadde blitt bedre på teori om vi var mer på skolen.

Veiledning fra kontaktperson på sykehjemmet

De fleste elevene oppga at de fikk noe veiledning fra kontaktpersonen sin på sykehjemmet, og at de var fornøyde med det. Selv om flere oppga at de jobbet mye alene, sa de også at de fikk veiledning når de hadde behov for det fra kontaktpersonen. En elev uttalte følgende:

Nå jobber jeg alene, men hun følger meg opp bra. Hvis hun har tid, gir hun meg opplæring om for eksempel hvordan man tar prøver for urinveisinfeksjon. Jeg prater med henne hver dag. Det fungerer fint å jobbe selvstendig. Jeg savner ikke noe veiledning. Jeg er veldig fornøyd med sykehjemmet. Det er hyggelige ansatte, og jeg trives. Jeg kan ikke tenke på noe som kan bli bedre.

Tre av elevene oppga at de jobbet mye alene, og at de savnet veiledning fra sin kontaktperson. En oppga at hun kunne spørre andre ansatte om veiledning, men at hun

ikke kunne gå vaktene sammen med andre, og hun følte at hun ikke kunne spørre dem like mye som en kontaktperson. En elev uttalte følgende om manglende veiledning fra kontaktpersonen:

Første dag var jeg med kontaktpersonen. Siden da har jeg jobba alene. I går fikk jeg en ny pasient, jeg visste ikke helt hva jeg skulle. Jeg er der for å lære og ville ha opplæring. Jeg vet ikke om jeg gjør stell på riktig måte. Er jeg med en annen person som viser meg, da kan jeg lære hva som er ordentlig. De har nok mye å gjøre, derfor går jeg alene.

Gjennomførte skolen halvårsvurderinger?

Halvårsvurderingen skal beskrive elevens kompetanse sett opp mot kompetansemålene. Skolen brukte et skjema fra opplæringsboka. I skjemaet var det punkter om trivsel på arbeidsplassen og plikter og rettigheter på arbeidsplassen. Det var også et punkt om faglig utvikling i planlegging og gjennomføring av arbeidsoppgaver, dokumentering og vurdering av eget arbeid m.m.

Skolen oppga at det skulle gjennomføres halvårsvurderinger i mai 2019. Da hadde elevene vært i praksis i fire måneder, og det var cirka fire måneder til de skulle opp til fagprøven. Vår undersøkelse var avsluttet før halvårsvurderingene ble gjennomført. Vi ba derfor skolen om halvårsvurderinger fra skoleåret 2017–2018. Skolen hadde imidlertid ikke noe dokumentasjon fra disse halvårsvurderingene og oppga at det var elevene som hadde dokumentasjonen.

Læreren oppga at i tilknytning til halvårsvurderingene forrige skoleår gjennomgikk alle elever en «minifagprøve». I disse minifagprøvene opptrådte læreren som en «fagprøve-sensor». Elevene arbeidet med datasamlingen og utarbeidelse av tiltak på skolen, og selve gjennomføringen (arbeidet med pasientene) og evalueringen ble gjort på sykehjemmet. Læreren observerte elevene i en stell- og spisesituasjon og i aktiviteter med pasienten. Elevene ble drillet i klasserommet på hvordan det ville være når sensor var til stede med eleven og pasienten under gjennomføringen av fagprøven. Læreren stilte elevene samme type spørsmål som en sensor ville gjøre – spørsmål om kompetansemål, sykdommene pasientene hadde, og om det eleven hadde skrevet i tiltaksplanen.

Disse minifagprøvene ble også gjentatt etter sommeren før elevene skulle opp til fagprøven. Skolen oppga at den ville gjennomføre tilsvarende minifagprøver innværende skoleår. Læreren var sensor til ordinære fagprøver for helsearbeiderfaget, han kjente derfor godt til hvilke praktiske og teoretiske krav som ble stilt til elevene.

4.2.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Skolens timeplan la opp til 35 undervisningstimer per uke i tråd med Utdanningsetatens føringer.

Verken skolen eller sykehjemmene hadde utarbeidet intern opplæringsplan som skulle vise hvilke kompetansemål eleven skulle jobbe med i praksis. Dette medførte mye ansvar for elevene. Fravær av en internopplæringsplan kan også gjøre det vanskelig for skolen å ha oversikt over elevenes progresjon.

Skolens organisering av opplæringen la til rette for at elevene skulle få relevant og tilstrekkelig opplæring og praksis i henhold til læreplanen – dette ved at elevene først fikk repetisjon av pensum fra Vg2, videre ved at alle elevene var i praksis i sykehjem store deler av tiden. Det var imidlertid mangler knyttet til de formelle rammene rundt

elevenes praksis i sykehjemmene. Kombinert med at det heller ikke var interne opplæringsplaner, ga dette risiko for at elevene ikke fikk praksis knyttet til alle kompetansemålene. Det var imidlertid risikoreduserende momenter; elevene virket veldig bevisste på at de måtte ha praksis i alle kompetansemålene, og de fikk tett oppfølging fra lærer.

Skolen oppga at den hadde gitt muntlige føringer til sykehjemmene om at elevene skulle følge sin kontaktperson i det daglige arbeidet med pasientene. Undersøkelsen viser at flesteparten av de intervjuede elevene oppga at de jobbet mest alene, og noen oppga at kontaktpersonene ikke gikk samme vakter som dem. Noen elever fortalte at de fikk lite veiledning fra sine kontaktpersoner. På generelt grunnlag vil vi påpeke at dersom elever jobber mye alene og får lite veiledning, kan det gi risiko for at opplæringslovens intensjoner ikke ivaretas.

Skolen la til rette for og fulgte opp elevene i å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid ved at elevene utarbeidet tiltaksplaner, og ved å gjennomføre to minifagprøver.

Skolen hadde et opplegg for å gi elevene veiledning i hvordan de kunne øke sin kompetanse – dette ved ukentlig veiledning fra lærer ute på sykehjemmet, opplæring og veiledning på skolen én dag i uken samt gjennomføring av minifagprøver. Det var en svakhet ved veiledningen at læreren i de fleste tilfellene etter tre måneder ennå ikke hadde hatt møter med sykehjemmene, og at det i undersøkelsesperioden var gruppeveiledning der det var flere elever i samme sykehjem. Elevene uttrykte tilfredshet med veiledningen de fikk fra læreren. Vi merker oss at flere av elevene samtidig ga uttrykk for at de opplevde behov for mer tid på skolen med læreren. De etterlyste mer veiledning knyttet til utarbeidelse av tiltaksplaner og forberedelser til den teoretiske delen av fagprøven.

Skolen hadde et opplegg for å gjennomføre halvårsvurderinger uten karakter som beskrev elevenes progresjon målt mot kompetansemålene i læreplanen for Vg3. Vi har ikke undersøkt den faktiske gjennomføringen i 2019 siden den første halvårsvurderingen var planlagt gjennomført etter at undersøkelsen var ferdig.

4.3 Oppfølging av elever i risikozonen for frafall

4.3.1 Revisjonskriterier

- Skolen skal ha oversikt over elevenes fravær.
- Skolen bør ha tett oppfølging av elever som står i fare for ikke å klare å bestå fag-/svenneprøven eller for å slutte underveis i løpet.
- Skolen skal bistå elever som ikke har bestått eller ikke vurderingsgrunnlag (IV) fra Vg2, med å melde seg opp til kurs og eksamen.

4.3.2 Faktabeskrivelse

Førte skolen oversikt over elevenes fravær?

Elevene i Vg3 var underlagt skolens fraværsreglement, men ikke fraværsgrensen på ti prosent eller arbeidslivets fraværsregler. Når elevene var på skolen, førte læreren fravær, mens i praksisperioden var det sykehjemmene som førte fravær. Elevene skulle gi beskjed til sykehjemmet dersom de av ulike årsaker ikke kunne møte på jobb.

Skolen hadde i slutten av mars 2019 ikke en samlet oversikt over elevenes fravær. Læreren oppga at han i slutten av mars ville se på elevenes samlede fravær, basert på løpende notater fra de ukentlige besøkene, og vurdere behovet for en samtale. Det var ingen formell grense for hva som var for høyt fravær, men læreren oppga at dersom elevene hadde 10–15 prosent fravær, ville det ofte være behov for forlenget praksistid. Dette skyldtes at de fleste da ville ha mistet såpass mye praksis at de ikke hadde kommet gjennom alle kompetansemålene og dermed ikke var klare til å gå opp til fagprøven.

Fulgte skolene opp elever i fare for ikke å klare fag-/svenneprøven eller for å slutte?

Skolen hadde ikke en skriftlig rutine for oppfølging av Vg3-elever i risikozonen for frafall, men oppga at den på undersøkelsestidspunktet planla å utarbeide et skjema for slik oppfølging. Skolen oppga at det var satt av rådgiverressurser til elevene i Vg3 helsearbeiderfaget. Dersom det var elever som sto i fare for å falle fra, fikk eleven og faglærer bistand fra både rådgiver og avdelingsleder.

De alle fleste elevene som hadde gått på Vg3 helsearbeiderfaget de to årene, hadde bestått fagprøven.

Ifølge læreren var ingen av elevene på undersøkelsestidspunktet i risikozonen for frafall. Blant annet for å forebygge frafall fulgte læreren opp alle elevene ved å besøke dem på sykehjemmene ukentlig. Han fikk da informasjon om blant annet fravær gjennom å se på vaktlistene. Læreren oppga at dersom noen fikk høyt fravær, ville han i dialog med eleven finne ut hva som var årsaken til det, og sette inn tiltak. I det ukentlige møtet gikk læreren gjennom hva elevene hadde jobbet med foregående uke, og fikk på den måten informasjon om elevenes progresjon med tanke på kompetansemålene. Som vi så i kapittel 4.1.2, var det lagt opp til at læreren skulle ha jevnlig møter med sykehjemmene, men få møter var gjennomført etter tre måneders praksis.

Skolen la stor vekt på å skaffe praksisplasser til elevene ved sykehjem så nær der de bodde, som mulig – dette var et viktig fravær- og frafallsforebyggende tiltak. Videre var det også et bevisst valg fra skolens side at det var flere elever som var i praksis ved de fleste sykehjemmene. Skolen oppga at alle elever som hadde høyt fravær, og som derfor, eller andre grunner, ikke ville klare å komme gjennom kompetansemålene, fikk tilbud om forlenget tid i praksis før de gikk opp til fagprøven. Seks av elevene i Vg3 helsearbeiderfaget hadde fått forlenget tid de to årene skolen hadde hatt faget.

Tre tidligere elever hadde strøket til fagprøven ved første forsøk. Ifølge skolen hadde alle bestått ny fagprøve ved første mulighet. Før de gikk opp på nytt til fagprøven, fortsatte de praksisen ved sykehjemmet. Læreren fortalte at han kjente til årsakene til at elevene hadde strøket til fagprøven, og han jobbet med dem på de områdene de hadde strøket.

Alle de ti elevene vi intervjuet, ga uttrykk for at de var veldig fornøyde med at de gikk på Vg3. Flere fortalte at de hadde vært skuffet over at de ikke fikk læreplass, men at de nå var veldig fornøyde fordi Vg3 var et bra tilbud. Flere påpekte at det var positivt at de kunne gå opp til fagprøven etter bare ett år. En elev oppga at hun hadde tenkt at hun var dårlig fordi hun ikke fikk læreplass, men nå var hun fornøyd og følte ikke at hun hadde mistet noe. En elev uttrykte seg slik: «Jeg føler meg heldig. Synes det er et bra tilbud. Jeg fikk ikke læreplass, så da er det bra med Vg3. Jeg er veldig fornøyd. Vg3 er best!»

I intervjuene med elevene kom det også fram at de hadde stor tillit til læreren, og flere påpekte at når de hadde fortalt læreren om problemer de opplevde ved sykehjemmene, hadde han snakket med sykehjemmene og ordnet opp. Elevene kom med utsagn som «han tar det seriøst», «han fikser opp i ting», og «han gjør meg stolt, for jeg vet hvem jeg skal ringe hvis det er noe».

Bisto skolen elever med å melde seg opp til kurs og eksamen?

Elever som hadde stryk eller ikke vurdert (IV) i fag fra Vg2, måtte bestå eksamen i disse før de fikk godkjent fagbrev. Eksamen måtte tas innen to år etter at elevene hadde bestått fagprøve. Utdanningsetaten sendte brev til elevene som hadde stryk (karakteren 1) eller IV (ikke vurderingsgrunnlag) i fellesfag fra Vg2 (15.01.2019), med informasjon og tilbud om kurs våren 2019 i det/de aktuelle fagene. Skolen fikk kopi av brevene. Det var også oppgitt i brevet at elevene kunne ta faget/fagene som privatist dersom de ønsket det, med henvisning til hvor de fant informasjon om dette. Elever som hadde stryk eller ikke vurdert i programfagene, måtte gå opp til eksamen som privatist i faget.

Skolen oppga at den hadde oversikt over hvilke elever dette gjaldt, og at den minnet dem på når frist for å melde seg opp til kurs og eksamen nærmet seg. Videre oppga skolen at ved behov fikk elevene fri fra praksisjobbing for å delta på kurs og eksamen. To av de elevene vi intervjuet, oppga at de hadde stryk i ett eller flere fag fra Vg2, og de fortalte at de skulle ta kurs ved siden av skolen, og at de hadde fått hjelp av skolen til dette.

4.3.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Skolen fulgte med på elevenes fravær fra uke til uke, men hadde ikke en samlet oversikt over fraværet. Etter Kommunerevisjonens vurdering kan dette medføre at skolen ikke klarer å holde oversikt over enkeltelever med mye fravær, og dermed risiko for at skolen griper inn for sent.

Skolen hadde ulike tiltak som bidro til å redusere risikoen for at elever ikke skulle bestå fagprøven. Skolen la stor vekt på at elevene skulle ha praksisplasser nær der de bodde, og at flere elever var i praksis på samme sykehjem. Dette var viktige tiltak for å forebygge fravær og frafall.

Undersøkelsen tyder på at læreren var tett på elevene gjennom hele praksisperioden og fulgte med på deres faglige utvikling både gjennom de ukentlige besøkene ved sykehjemmet og ved at elevene var på skolen én dag i uken. Læreren hadde imidlertid ikke hatt bilateral kontakt med sykehjemmet som forutsatt, og det hadde med noen få unntak heller ikke vært møter som forutsatt mellom sykehjemmet, elev og lærer. Det ga risiko for svakheter i oppfølgingen og veiledningen av den enkelte elev.

Det at de aller fleste tidligere elever ved Vg3 helsearbeiderfaget på skolen har bestått fagprøven, indikerer at skolen har hatt et opplegg som sørget for at elevene fikk god oppfølging.

Skolen hadde oversikt over hvilke elever som hadde strøket i ulike fag, og undersøkelsen tyder på at den bisto elevene med å melde seg opp til kurs og eksamen.

5. Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger

Kommunerevisjonen har undersøkt om opplæringen på Vg3 fagopplæring i skolen er tilfredsstillende.

5.1 Konklusjoner

Her presenteres først en samlet konklusjon om undersøkelsens problemstilling, deretter en konklusjon for hvert av spørsmålene under problemstillingen i kapittel 1.2.

Samlet konklusjon

Samlet sett viser undersøkelsen at det var mye som fungerte bra ved fagopplæringen i skole på både Bjørnholt (Vg3 elektrikerfaget) og Nydalen videregående skoler (Vg3 helsearbeiderfaget). Samtidig avdekker undersøkelsen svakheter og mangler på begge skolene.

Fikk elevene det antall opplæringstimer som Utdanningsetaten anbefaler?

Elevene på begge skolene fikk et omfang av opplæringen i tråd med Utdanningsetatens anbefaling.

Fikk elevene opplæring og tilstrekkelig praksis i de ulike kompetansemålene?

Begge skolene hadde i hovedsak lagt til rette for å gi opplæring i henhold til læreplanen og slik at elevene fikk tilstrekkelig og relevant praksis i kompetansemålene. Organiseringen av praksisen på Bjørnholt videregående skole la til rette for å utnytte de potensielle fordelene ved å ha elevene på skolen. Skolen hadde en intern opplæringsplan og strukturerte opplæringen rundt kompetansemålene i læreplanen. På Nydalen videregående skole tyder undersøkelsen på at læreren fulgte godt med på elevenes progresjon i kompetansemålene. Skolen hadde tidligere hatt svært gode resultater med tilsvarende opplegg.

Det var imidlertid noen svakheter og mangler på begge skolene. På Bjørnholt videregående skole fikk ikke elevene som var uten praksisplass i bedrift, tilstrekkelig praksis i alle delene av alle kompetansemålene, dels fordi noen av kompetansemålene forutsetter en arbeidssituasjon som vanskelig lar seg gjenskape på en skole, dels fordi at skolen manglet noe utstyr. Nydalen videregående skole hadde sørget for at elevene fikk praksis på sykehjem. Den hadde imidlertid dårlige skriftlige avtaler med sykehjemmene om deres ansvar for veiledning og for å legge til rette for at elevene fikk opplæring i alle kompetansemålene. Den hadde heller ikke en intern opplæringsplan, det ga risiko for at elevene ikke fikk praksis knyttet til alle kompetansemålene.

Fikk elevene relevant praksis?

Elevene på begge skolene fikk i hovedsak relevant praksis i kompetansemålene. Bjørnholt videregående tilbød relevant praksis på skolen, men hadde kun lyktes med å få et fåtall elever ut i praksisperioder i bedrift. Det medførte at flertallet av elevene ikke fikk relevant praksis i de delene av kompetansemålene som forutsatte praksis i bedrift. Skolen hadde lagt opp til at det var elevenes ansvar å skaffe praksisplasser. Det var satt av én dag i uken til at elevene skulle oppsøke bedrifter for å skaffe seg praksis- eller lære-plass. Kommunerevisjonens vurdering er at denne dagen ikke fungerte etter hensikten og hadde blitt en fridag for flere elever.

Nydalen videregående skole hadde lyktes med å skaffe alle elevene relevant praksis i sykehjem i store deler av opplæringstiden. Elevene fikk dermed en praksisnær

opplæring som lignet mer på tradisjonell læretid enn opplæring på skolen ville ha gitt. Det at skolen tok ansvar for å skaffe praksisplasser til elevene, har sannsynligvis vært viktig for at alle elevene fikk praksisplass. Helsearbeiderfaget er et fag hvor praksis i bedrift er særlig viktig fordi faget forutsetter kontakt med brukere.

Ble elevene tilstrekkelig fulgt opp på skolen og i praksisperioden i bedrift?

Bedre oppfølging og veiledning fra lærer er en av de potensielle fordelene ved fagopplæring i skole. Begge skoler hadde langt på vei utnyttet denne fordelene. Skolene hadde også et opplegg for gjennomføring av halvårsvurderinger.

På Bjørnholt videregående skole fikk elevene veiledning i forbindelse med praksisarbeidet. Skolen førte også oversikt over elevenes fravær. Skolen hadde i liten grad samarbeidet med bedriftene om opplæring og vurdering av de relativt få elevene som hadde praksis i bedrift. Skolen hadde heller ikke rutiner for et slikt samarbeid.

Elevene på Nydalen videregående skole fikk ukentlig veiledning av lærer. Det var imidlertid noen viktige mangler ved Nydalen videregående skoles samarbeid med sykehjemmene. Skolen ga uttrykk for ambisjoner om jevnlig møter mellom lærer og sykehjemmet og mellom lærer, sykehjemmene og elev. På undersøkelsestidspunktet, etter tre måneders praksis, var kun et fåtall av disse møtene avholdt. Skolen ga muntlige føringer til sykehjemmene og manglet skriftlige samarbeidsavtaler som beskrev sykehjemmenes og kontaktpersonenes ansvar for veiledning av elevene. En slik løsning kan gi uklarerhet om sykehjemmets ansvar og risiko for at elevene ikke får den veiledning de har behov for. Noen av elevene oppga at de var mye alene i praksis og fikk lite veiledning. På generelt grunnlag vil Kommunerevisjonen påpeke at dersom elever jobber mye alene og får lite veiledning, kan det gi risiko for at opplæringslovens intensjoner ikke ivaretas.

Skolen hadde ikke en samlet oversikt over elevenes fravær. Sistnevnte ga risiko for at skolen ikke klarte å holde oversikt over enkeltelever med mye fravær og dermed ville gripe inn for sent.

Opplevde elevene tilbudet som tilfredsstillende?

Elevene Kommunerevisjonen intervjuet på begge skolene, ga uttrykk for at de opplevde tilbudet som tilfredsstillende. De var fornøyde med at det fantes en alternativ måte å få fagbrev på, gitt at de ikke hadde fått læreplass. Videre ga de uttrykk for at kvaliteten på opplæringen på skolene var god. Elevene på begge skolene fortalte at de var svært fornøyde med lærerne.

Fikk elevene mulighet for forlengelse av opplæringstiden dersom de står i fare for å ikke bestå fagprøven etter tolv måneder?

Elevene på begge skolene fikk forlengelse ved behov. På Bjørnholt videregående skole gikk ingen elever opp til fagprøven på normert tid. De aller fleste elevene på Nydalen videregående gikk opp til normert tid.

Kommunerevisjonen har ikke vurdert om det er realistisk å forvente at Bjørnholt videregående skole skal kunne dekke alle kompetansemålene på tolv måneder, men legger merke til at skolen selv sier at det ikke er mulig.

Vg3 fagopplæring i skole – bedre enn sitt rykte?

I de innledende kapitlene pekte Kommunerevisjonen på at Vg3 fagopplæring i skole har et dårlig rykte. Opplæring i bedrift er et av kjennetegnene til yrkesfaglig opplæring. Ved å tilbringe to år i bedrift blir lærlinger sosialisert inn i en yrkeskultur og får en kompetanse som arbeidslivet anerkjenner. Fagopplæring i skole er et ettårig erstatningsløp for elever som ikke får læreplass. Det dårlige ryktet handler om kvaliteten på opplæringen i skolen og en lavere fullføringsgrad. Elevgruppen hadde i gjennomsnitt dårligere karakterer og høyere fravær enn de som hadde fått læreplass, og de skulle gjennom samme læreplan på halvparten av tiden.

Kommunerevisjonens undersøkelse viser at elevene på de to skolene fikk løpende faglig veiledning fra skolen. Skoleåret startet med påfyll av teori for å dekke faglige hull fra Vg2, og elevene fikk i stor grad relevant praksis under veiledning fra lærer. Skolene har et annet utgangspunkt enn en lærebedrift for å gi tilpasset opplæring og pedagogisk veiledning. Dette er viktig for elever som kan ha behov for mer oppfølging og veiledning enn lærlinger.

Bjørnholt videregående skole har hatt en positiv utvikling i elevenes resultater fra 2016-kullet til 2017-kullet. 44 prosent av elevene fra 2017-kullet skal ha bestått fagprøven i elektrikerfaget. Ytterligere 16 prosent fikk læreplass etter at de startet på skolen. Til sammenligning hadde 77 prosent av lærlingene i elektrikerfaget i Oslo som startet i 2015, bestått fagprøven. Fullføringsgraden for elevene i helsearbeiderfaget fra Nydalen videregående skole hadde vært godt over 90 prosent siden oppstart i 2016. Av lærlingene i helsearbeiderfaget i Oslo som startet i 2015, hadde i overkant av 70 prosent bestått fagprøven.

5.2 Anbefalinger

Bjørnholt videregående skole bør iverksette tiltak for

- å øke tilgangen til praksisplasser
- å sikre tilgang til nødvendig utstyr
- å bidra til at elever får nødvendig oppfølging og veiledning på praksisstedet

Nydalen videregående skole bør iverksette tiltak for

- å sikre at det blir utarbeidet interne opplæringsplaner for elevene
- å bidra til at elever får nødvendig oppfølging og veiledning på praksisstedet
- å sikre at skolen har oversikt over elevenes samlede fravær

Utdanningsetaten sentralt og byråden for oppvekst og kunnskap bør påse at nødvendige tiltak iverksettes med tilstrekkelig effekt.

6. Uttalelser til rapporten og Kommunerevisjonens vurderinger av disse

Kommunerevisjonen sendte rapport til uttalelse 23.04.2019 til byråden for oppvekst og kunnskap, Utdanningsetaten og de to utvalgte skolene. Uttalelsene følger i sin helhet i vedlegg tre til seks.

I det følgende oppsummerer og kommenterer Kommunerevisjonen de viktigste punktene i uttalelsene.

6.1 Byråden for oppvekst og kunnskap

6.1.1 Byrådets uttalelse

Byråden for oppvekst og kunnskap viser til at det i rapportens konklusjoner fremkommer at kvaliteten på opplæringen i Vg3 i fagopplæring hos de to undersøkte skolene i all hovedsak er god. Byråden ser det som svært positivt at de fleste elevene går opp til og består fagprøven, men registrerer at det er forbedringspunkter i enkelte deler av opplæringen.

Ifølge byråden er det en målsetting at enda flere skal få læreplass. Byråden uttaler videre: «I de aller fleste tilfeller vil det være slik at læreplass ute i bedrift er mer hensiktsmessig for elevene enn Vg3 i skole. Å få elevene ut i læretid i bedrift må derfor være vår øverste prioritet». Samtidig er byrådet opptatt av at det skal være et tilbud om Vg3 fagopplæring i skole med god kvalitet for de som av ulike grunner ikke får læreplass.

Byråden varsler at hun i samarbeid med Utdanningsetaten og skolene vil arbeide videre med forbedringspunktene som fremkommer i rapporten. Byråden varsler følgende tiltak:

- Fortsette arbeidet med å fremskaffe flere praksis- og læreplasser.
- Arbeide for å få på plass enda flere læreplassgarantier.
- Videreføre og forsterke innsatsen med å kvalifisere søkere til læreplass, blant annet ved kurs i regi av Utdanningsetaten. Byråden peker i denne sammenheng på at det særlig er utfordringer for søkere som har mye fravær, stryk i et eller flere fag og/eller svake norskferdigheter, og at mange av dem som ikke får læreplass har relativt kort botid i Norge. Byråden peker videre på at det er viktig å finne flere løsninger der for eksempel språkopplæring eller annen form for opplæring kan foregå i kombinasjon med læretiden.
- Byråden vil gå i dialog med Utdanningsetaten for å se nærmere på hvordan byrådet og kommunen sentralt kan bistå skolene ytterligere i arbeidet med å fremskaffe praksisplasser til Vg3-elever i fagopplæring skole.
- Byråden peker på at andre merknader til selve opplæringen i rapporten i hovedsak er utfordringer Utdanningsetaten og skolene må løse lokalt.

Byråden oppga at arbeidet med å fremskaffe flere praksis- og læreplasser og kvalifisere flere søkere til læreplass er et pågående arbeid.

6.1.2 Kommunerevisjonens vurdering

Byråden for oppvekst og kunnskap varslet ikke oppfølging av om Utdanningsetatens tiltak får tilstrekkelig effekt. Byråden varslet for øvrig tiltak som var relevante for konklusjonene og anbefalingene i rapporten.

6.2 Utdanningsetaten

6.2.1 Etatens uttalelse

Utdanningsetaten skriver at Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger virker rimelige. Etaten mener det er positivt at rapporten viser at Vg3 fagopplæring i skole er en god, alternativ vei til fag- eller svennebrev for elever som ikke får læreplass i bedrift. Den understreker samtidig at rapporten gir helt klare råd om hvordan kvaliteten på tilbudet kan bli enda bedre.

Utdanningsetaten hadde kommentarer til rapportens presisjonsnivå:

- Etaten skriver at Kommunerevisjonen, når den omtaler de deler av kompetansemålene som forutsatte praksis i bedrift, burde presisere hvilke kompetansemål dette gjelder, eller hvilket omfang disse målene har i læreplanen, slik at det kommer tydelig frem om dette er et betydelig eller et lite problem.
- Etaten peker på at rapporten viser at alle elevene fikk forlenget tid i Vg3 fagopplæring i skole og at dette kunne tyde på at opplæringen ikke har hatt tilstrekkelig omfang eller har vært utilstrekkelig på andre måter. Etaten mente at en drøfting av årsaker til at elever ikke fullfører og består Vg3 fagopplæring i skole på normert tid, bør gjøres på et bredt grunnlag, herunder drøfte elevenes læringsforutsetninger, fagenes egenart og egne teorikrav i enkelte fag.
- Når det gjelder spørsmålet om når skolene ble informert om at de skal tilby Vg3 fagopplæring i skole, skriver etaten at oppstart av Vg3 først kan fattes når det er kjent hvor mange som ikke får læreplass og hvilke søkere som ønsker Vg3 i skole. Det har først blitt kjent i etterkant av et møte som etaten avholder rundt 20. august.
- Utdanningsetaten påpeker at elevene er underlagt skolenes fraværsreglement, men at regelen om ti prosent fravær ikke gjelder for dem siden de ikke skal ha vurdering med karakter.
- Utdanningsetaten hadde også innspill til noen andre presiseringer i rapporten.

Utdanningsetaten skriver at den merker seg Utdanningsdirektoratets uttalelse om at lærere for elever i Vg3 fagopplæring i skole skal ha pedagogisk kompetanse. Dette har ifølge Utdanningsetaten ikke tidligere vært formidlet til fylkeskommunene.

Utdanningsetaten meldte følgende tiltak i uttalelsen:

- Etaten vil benytte rapporten i sitt arbeid for å bidra til å videreutvikle kvaliteten på oppfølging av opplæringen i skole og lærebedrift.
- Etaten vil bruke rapporten i sin dialog med de skolene som har vært gjenstand for revisjon.
- Etaten vil innarbeide anbefalinger fra rapporten i veilederen for alle skoler som har Vg3 fagopplæring i skole.
- Etaten vil løfte rapportens konklusjoner og anbefalinger inn i dialogen med Vg3-skolene neste gang disse innkalles til fellesmøte.
- Etaten oppga at den vil gå i dialog med Sykehjemsetaten og Opplæringskontoret for helse- og oppvekstfag om kriteriene i den kommunale lærplassgarantien. Dette med utgangspunkt i at rapporten viser at elever som ikke fikk læreplass fordi de ved innsøking ikke oppfylte kommunale virksomheters krav til læreplassøkere i helsearbeiderfaget, i stor grad besto fagprøven etter ett års opplæring i Vg3 fagopplæring i skole.

6.2.2 Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonen merker seg at Utdanningsetaten mener at rapportens konklusjoner og anbefalinger virker rimelige. Nedenfor følger Kommunerevisjonens vurderinger av Utdanningsetatens innvendinger og andre kommentarer til rapporten.

- Når det gjelder etatens kommentar om manglende opplæring i de kompetansemålene som forutsatte praksis i bedrift var et betydelig eller lite problem, vil Kommunerevisjonen vise til vurderingen om at undersøkelsen tyder på at elevene i stor grad fikk relevant praksis i læreplanens kompetansemål. Det er også forsøkt klargjort i 3.1.2 hva dette kan dreie seg om.
- Utdanningsetaten etterlyser en bredere diskusjon av mulig årsaker til at elever ikke fullfører på normert tid. Rapporten påpeker at når ingen elever har klart å gå opp til normert tid, er det en indikasjon på at den normerte tiden ikke var tilstrekkelig (i alle fall ikke for denne elevgruppen). Kommunerevisjonen merker seg Utdanningsetatens eksempler som kan være av betydning for å forklare hvorfor normert tid ikke har vært tilstrekkelig.
- Ifølge etaten kan endelig beslutning om oppstart av Vg3 fagopplæring i skole tas når den vet hvor mange som ikke får læreplass og hvor mange av disse som ønsker Vg3 fagopplæring i skole. Kommunerevisjonen stiller spørsmål ved om det nøyaktige antallet som ønsker et tilbud i Vg3 er avgjørende for om tilbudet skal opprettes, men ser også at det kan variere mellom ulike fag hvor forutsigbart behovet for et tilbud i Vg3 vil være. Kommunerevisjonen har likevel tatt inn et tillegg i annet avsnitt i 2.3 i tråd med etatens merknad.
- Kommunerevisjonen har gjort noen presiseringer i rapporten i tråd med Utdanningsetatens innspill. Endringene er ikke av betydning for Kommunerevisjonens vurderinger, konklusjoner og anbefalinger.

Utdanningsetaten varslet ikke oppfølging av om skolenes tiltak får tilstrekkelig effekt. Utdanningsetatens varslet for øvrig tiltak som var relevante for konklusjonene og anbefalingene i rapporten.

6.3 Bjørnholt videregående skole

6.3.1 Skolens uttalelse

Bjørnholt videregående skole hadde ikke innsigelser til undersøkelsens metode og kriterier. Skolen pekte likevel på at den opplevde kriteriene som omfattende, men oppga samtidig at en gjennomgang av praksis innenfor alle punktene førte til forbedret praksis og rutiner innenfor flere områder.

Skolen skriver at den kjenner seg igjen i Kommunerevisjonens fremstilling av skolens tilbud.

Skolen omtalte i sin uttalelse mulige forbedringer av rammefaktorer for Vg3 i skole i elektrikerfaget.

- Skolen mener at 12 måneder gir begrenset tid til å fullføre Vg3 i elektrikerfaget. Skolen viser til at håndverksmessige krav og behov for mengdetrening i bruk av verktøy gjør at læretiden i bedrift er på 2,5 år, og at elevene også må gjennom en teorieksamen. Skolen tar til orde for at normert tid burde være 18 måneder, men med mulighet til å melde opp eleven etter 12 måneder.

- Skolen foreslår at det innføres to opptak i året. Dagens ordning med ett opptak fører ifølge skolen til at den har langt flere elever i oktober enn i mai. To opptak vil gjøre det mulig å ta inn flere elever, fordele lærerressursene bedre og drive tilbudet på en mer økonomisk forsvarlig måte.
- Skolen påpeker at den får samme sats for elevene på Vg3 fagopplæring i skole som for elevene på Vg1 og Vg2 på elektrofaget, men at kostnadene for elevene på Vg3 er høyere og at satsen ikke dekker de reelle kostnadene. Det skyldes behov for mer verktøy og bruksmateriell, og at skolen har en utgift på kroner 15 000 per elev som går opp til fagprøven første gang. Skolen mener at dette er forhold som bør tas med i betraktning i diskusjonen om ny finansieringsmodell.

Skolen uttaler at den vil følge rapportens anbefalinger, og varsler følgende tiltak.

- Lage en investeringsplan for innkjøp av verktøy, materialer og utstyr til VG3, innen desember.
- Invitere alle som har bestått fagprøven etter å ha gått Vg3, og deres nåværende arbeidsgivere til en minglekveld på skolen før sommerferien.
- Invitere alle lokale EL-bedrifter til presentasjon av tilbudet på Vg3 og speed dating med de nye elevene i oktober.
- Utarbeide skriftlige rutiner for samarbeid med praksisbedrifter som er tilpasset elevene på VG3 i skole. Rutinene planlegges ferdigstilt til skoleåret 2019-2020.

6.3.2 Kommunerevisjonens vurdering

Bjørnholt videregående skole varslet tiltak som var relevante for konklusjonene og anbefalingene i rapporten.

6.4 Nydalen videregående skole

6.4.1 Skolens uttalelse

Nydalen videregående skole skriver at den kjenner seg igjen i rapporten og rapportens konklusjoner.

Skolen har også flere kritiske kommentarer til rapporten. Den mener at Kommunerevisjonen ba om mye dokumentasjon med knappe tidsfrister. Skolen mener at det at undersøkelsen ble gjennomført tidlig på året og at dokumentasjon fra forrige skoleår var hos elevene og ikke på skolen, var av betydning for at skolen ikke kunne dokumentere all praksis. Skolen mener at manglende dokumentasjon på veiledning fra fjoråret påvirket konklusjonen i rapporten.

Skolen tar til orde for at Kommunerevisjonen burde ha gjennomført gruppeintervju for å redusere behovet for avklaringer og oppfølgingsspørsmål i etterkant.

Skolen skriver videre at rapportens konklusjon peker på forhold som skolen gjør, men ikke har gode nok rutiner for å dokumentere. Slik Kommunerevisjonen forstår denne uttalelsen mener skolen at Kommunerevisjonen har konkludert med mangler på skolens praksis på områder der skolen selv mener å ha god praksis, men ikke har kunnet dokumentere dette.

Skolen sier at den har økt inntaket av elever med 100 prosent på tre år, men har de samme ressursene som tidligere. Skolen skriver at det med dagens ressurser vil være vanskelig å følge rapportens anbefalinger om tettere oppfølging på arbeidsplassen, flere

møter med veiledere og krav til dokumentasjon. Skolen mener at elevene får god oppfølging på praksisstedet. Videre skriver skolen at det kan være problematisk å sette for mange krav til praksisstedene, da det i verste fall kan føre til at elevene miste praksisplassene, fordi praksisstedene ikke vil binde seg til enda flere føringer fra skolen.

Skolen varsler følgende tiltak:

- Skolen vil utarbeide en intern opplæringsplan gjennom utvidede årsplaner.
- Skolen vil føre oversikt over elevenes fravær.

Tiltakene vil bli gjennomført fra skoleåret 2019-2020.

6.4.2 Kommunerevisjonens vurdering

Skolen mener at Kommunerevisjonen ba om mye dokumentasjon med knappe tidsfrister. Kommunerevisjonen vil peke på at Nydalen videregående skole hadde relativt lite dokumentasjon knyttet til opplæringen, at det ble gitt tidsfrister i tråd med vanlig praksis, og at skolen ved en rekke anledninger fikk utsatte frister.

Angående skolens kommentarer om manglende dokumentasjon og om konklusjoner i rapporten om skolens praksis som, slik Kommunerevisjonen forstår den, skolen mener skyldes manglende dokumentasjon, vil Kommunerevisjonen påpeke følgende:

Kommunerevisjonen har i metodevedlegget påpekt ulempen ved at elevene hadde vært relativt kort tid i praksis da data ble samlet inn. I Kommunerevisjonens vurderinger er det tatt hensyn til disse begrensningene. Angående elever fra forrige skoleår, har Kommunerevisjonen spurt om halvårsvurderingene og om lærer i forbindelse med den hadde vært med elevene i en stell- og spisesituasjon og i ulike aktiviteter. Utover dette har Kommunerevisjonen ikke bedt om informasjon om eller dokumentasjon fra skoleåret 2017–2018. Kommunerevisjonen har ikke stilt krav til skolen om at den måtte dokumentere veiledning og samtaler med elevene, men har bedt om eventuell dokumentasjon for å kunne triangulere muntlige uttalelser fra skolen. Som det framkommer av rapporten, er det ikke et krav til skriftlig halvårsvurdering. Det har ikke påvirket Kommunerevisjonens vurdering i negativ retning at skolen ikke hadde dokumentasjon på veiledning fra forrige skoleår. Kommunerevisjonens vurderinger av skolen etterlyser ikke mer skriftlighet når det gjelder skolens oppfølging av elevene. Kommunerevisjonen kan ikke se at det er konkludert negativt om skolens praksis på grunnlag av manglende dokumentasjon.

Kommunerevisjonen intervjuet ansvarlig leder og lærer for Vg3-tilbudet og vurderte at det ikke var hensiktsmessig å gjennomføre dette som et gruppeintervju. Denne type vurderinger gjør Kommunerevisjonen blant annet for å sikre tilstrekkelig valid informasjon som grunnlag for våre konklusjoner.

Kommunerevisjonen merker seg at skolen mener at det med dagens ressurser er vanskelig å følge de kravene til endringer som er gitt i rapporten, dette gjelder spesielt tettere oppfølging på arbeidsplassen, flere møter med veiledere og krav til dokumentasjon og krav til praksisplass. Kommunerevisjonen er usikker på hva skolen mener med «de krav til endringer som er gitt i rapporten». Våre vurderinger bygger primært på at skolens praksis ikke er i tråd med skolens egne ambisjoner på området og på opplysninger fra elevene om manglende oppfølging og veiledning som nevnt over.

Når det gjelder skolens påpekning av at økte krav til praksisstedet kan skremme vekk sykehjem fra å tilby praksisplass, vil Kommunerevisjonen påpeke at skolen oppgir allerede å ha gitt slike krav og føringer til praksisstedet muntlig. Kommunerevisjonen kan ikke se at skriftliggjøring nødvendigvis innebærer krav om mer ansvar for praksisstedene, men kan bidra til at skolen og praksisstedet har en omforent forståelse av rollefordeling og ansvarsoppgaver.

Skolen varsler relevante tiltak for to av Kommunerevisjonens anbefalinger. Skolen varsler ikke tiltak opp mot Kommunerevisjonens anbefaling om å bidra til at elever får nødvendig oppfølging og veiledning på praksisstedet.

Referanser

a) Referanser fra Oslo kommune

Utdanningsetaten. Infohefte 2018–2019 for elever som gjennomfører alternativt Vg3 fagopplæring i skole.

Utdanningsetaten. Veileder 2017–2018 for skoler som gjennomfører alternativt Vg3 fagopplæring i skole.

Byrådssak 239/16 av 01.12.2016. *Yrkesveien – byrådets strategi for fag- og yrkesopplæringen i Oslo*, behandlet av bystyret i møte 10.05.2017, sak 95.

b) Eksterne referanser

Aspøy, T. M., og Nyen, T. 2017a. «Short-term benefits, long-term harm? Alternative training to apprenticeships in Norway». *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 4(4): 306–324.

Aspøy, T. M., og Nyen, T. 2017b. *Godt, men ikke for godt. Evaluering av forsterket alternativ Vg3 for elever som ikke får lære plass*. Oslo: FAFO.

Bjarkøy, U., Jensen, H.E., og Skjetne, I. 2013. *Opplæringsbok for helsefagarbeideren, Vg3 Opplæring i bedrift*. Oslo: Gyldendal.

Bratsberg, B., Nyen, T., og Raaum, O. 2017. «Fagbrev i voksen alder» i *Søkelys på arbeidslivet*, 34(1–2): 24–43.

FOR 2006-06-23 nr. 724: Forskrift til opplæringslova.

LOV 1998-07-17 nr. 61: Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).

NOU 2018: 15 *Kvalifisert, forberedt og motivert. Et kunnskapsgrunnlag om struktur og innhold i vidaregåande opplæring*. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-15/id2621801/> (Besøkt 17.12.2018.)

Nyen, T., og Tønder, A.H. 2015. «Cooperation and reform in vocational education and training» i Engelstad, F., og Hagelund, A. (red.) *Cooperation and conflict the Nordic way*. Berlin: De Gruyter: 201–217.

Meld. St. nr. 20 (2012–2013) *På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen*. Tilgjengelig på <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-20-20122013/id717308/> (Besøkt 14.11.2018.)

Raugland, V., og Mjølhus Mckiernan. 2016. Kommentar til § 3-3. *Opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa*. Tilgjengelig på <https://www.rechtsdata.no/> (Besøkt 14.12.2018.)

Teige, B.T., Finne, H., Tønseth, C., Solbak, R.L., og Buland, T. 2009: *Kunnskapsløftet på reise II: Andre delrapport fra evalueringsprosjektet Kunnskapsløftet – et løft også for fag- og yrkesopplæringen?* SINTEF Teknologi og samfunn Innovasjon og virksomhetsutvikling. Tilgjengelig på: <https://evalueringsportalen.no/evaluering/kunnskapsloftet-paa-reise-ii-andre->

delrapport-fra-evalueringsprosjektet-kunnskapsloftet-et-loft-ogsaa-for-fag-og-yrkesopplaeringen/Kunnskapsl%C3%B8ftet%20p%C3%A5%20reise%20II.pdf/@@inline (Besøkt 15.02.2019.)

Utdanningsdirektoratet 2017a. *Læreplan i helsearbeiderfaget Vg3 / opplæring i bedrift.* Tilgjengelig på https://www.udir.no/kl06/HEA3-02/Hele/Komplett_visning (Besøkt 15.04.2019.)

Utdanningsdirektoratet 2017b. *Læreplan i elektrikerfaget Vg3 / opplæring i bedrift.* Tilgjengelig på <https://www.udir.no/kl06/ele3-02> (Besøkt 15.04.2019.)

Tabelloversikt

Tabell 1 Fravær og gjennomsnittskarakterer på Vg2 elenergi skoleåret 2017–2018 for elever som fikk læreplass, og for elever ved Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt videregående skole høsten 2018.....	14
Tabell 2 Fravær og gjennomsnittskarakterer på Vg2 helsearbeider skoleåret 2017– 2018 for elever som fikk læreplass, og for elever ved Vg3 helsearbeiderfaget på ved Nydalen videregående skole høsten 2018.....	15

Figuroversikt

Figur 1 Hva skjer med søkere som ikke får tilbud om læreplass?	12
--	----

Vedlegg 1 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er de krav og forventninger Kommunerevisjonen legger til grunn for sine vurderinger. Revisjonskriteriene blir utledet fra autoritative kilder i tråd med Standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001).

Kilder for utledning av revisjonskriteriene

- Læreplan i helsearbeiderfaget Vg3 / opplæring i bedrift 01.08.2017
- Læreplan i elektrikerfaget Vg3 / opplæring i bedrift, gjeldende fra 01.08.2017
- LOV 1998-07-17 nr. 61: Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
 - § 1-1. Formålet med opplæringa
 - § 3-1. Rett til vidaregåande opplæring for ungdom
 - § 3-3. Opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa
 - § 3-4. Innhald og vurdering i den vidaregåande opplæringa
 - § 4-3. Godkjenning av lærebedrift
 - § 4-4. Rettane og pliktene til lærebedrifta m.m.
- FOR 2006-06-23 nr. 724: Forskrift til opplæringslova
 - § 1-4. Tid til opplæring og eksamen
 - § 3-1. Rett til vurdering
 - § 3-11. Undervegsvurdering
 - § 3-12. Eigenvurdering
 - § 3-14. Halvårsvurdering for lærlingar, praksisbrevkandidatar og lære-kandidatar i bedrift
 - § 3-39. Forsvarleg system for føring av karakterar og fråvær
 - § 6A-9. Rett til Vg3 i skole
- *Veileder 2017–2018 for skoler som gjennomfører alternativt Vg3 fagopplæring i skole.* Veileder fra Utdanningsetaten
- *Infohefte 2018–2019 for elever som gjennomfører alternativt Vg3 fagopplæring i skole.* Informasjonsbrosjyre fra Utdanningsetaten
- Tildelingsbrev 2018 – Utdanningsetaten
- Forskning og evaluering om yrkesfag

Om Vg3 fagopplæring i skole

Vg3 fagopplæring i skole er et lovfestet tilbud til yrkesfagelever med ungdomsrett som ikke får lære-plass. Retten er regulert i opplæringsloven § 3-3 femte ledd

Opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa:

Dersom fylkeskommunen ikkje kan formidle opplæring i bedrift til dei som ønskjer slik opplæring, må også bedriftsdelen av opplæringa skje i skole.

Retten er vidare regulert i forskrift til opplæringsloven kapittel 6 A, som regulerer inntaket til vidaregåande skole. Ifølge § 6 A-9 *Rett til Vg3 i skole*:

Søkjarar som har lovfesta rett til opplæring etter opplæringslova § 3-1, men ikkje får tilbod om lære-plass, har rett til inntak i eit programområde på Vg3 som byggjer på det programområdet på Vg2, som søkjaren har gjennomført. Fylkeskommunen skal tilby søkjaren opplæring i skole dersom søkjaren ønskjer det, og dersom dei ikkje kan skaffe lære-plass innan 1. september. Tilsvarande plikt til å tilby opplæring i skole gjeld der læreplanverket fastset eit anna opplæringsløp.

I Oslo er ordningen videre regulert i forskrift om inntak til videregående opplæring og formidling til læreplass, Oslo kommune. Forskriften trådte i kraft 01.01.2017. Ifølge § 27 Vg3 i skole i stedet for opplæring i bedrift skal alle elever med ungdomsrett få tilbud om Vg3 i skole:

Lærefagsøkere med opplæringsrett etter opplæringslova § 3-1 (ungdomsrett) som verken har fått tilbud om læreplass eller er tatt inn til skoletilbud de har søkt på, gis tilbud om Vg3 i skole i stedet for opplæring i bedrift dersom de selv ønsker det, jf. forskrift til opplæringslova § 6A-9. Dersom det er tilstrekkelig antall plasser, kan Vg3 i skole også tilbys lærefagsøkere uten ungdomsrett som verken har fått tilbud om læreplass eller er tatt inn til skoletilbud de har søkt på.

Utover kravet om at elevene skal ha et tilbud, er det ikke nasjonale føringer for innholdet (Aspøy og Nyen 2017b).

Undersøkelsens hovedproblemstilling

- Er opplæringen i Vg3 fagopplæring i skole tilfredsstillende?

Hovedproblemstillingen skal blant annet svares på ved å undersøke følgende spørsmål:

- Får elevene det antall opplæringstimer som Utdanningsetaten anbefaler?
- Får elevene mulighet for forlengelse av opplæringstiden dersom de står i fare for ikke å bestå fagprøven etter tolv måneder?
- Får elevene opplæring og tilstrekkelig praksis i de ulike kompetansemålene?
- Får elevene relevant praksis?
- Følges elevene tilstrekkelig opp på skolen og i praksisperioden i bedrift?
- Opplever elevene tilbudet som tilfredsstillende?

Revisjonskriterier om skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter

- Skolen skal organisere opplæringen så praksisnært som mulig, fortrinnsvis med praksisperioder i lærebedrift.
- Eleven skal få tilstrekkelig og relevant praksis knyttet til de ulike kompetansemålene i læreplanen.

Bakgrunn for Kommunerevisjonens revisjonskriterier om skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter

Fag- og yrkesopplæringen skiller seg i utgangspunktet fra annen opplæring ved at en stor del av opplæringen foregår i bedrift. Kunnskap om yrkesfagopplæringen og intensjonen bak ordningen med læreplass tilsier at relevant praksis er avgjørende for at elevene skal kunne nå kompetansemålene.

Intensjonen er at fagopplæringen blir relevant og tilpasset arbeidslivet på en bedre måte når deler av opplæringen skjer i bedrifter og virksomheter, enn når opplæringen bare skjer i skolen. Reform 94 innførte noen prinsipper for tilbudsstrukturen i videregående opplæring (Meld. St. 20 (2012-2013)), blant annet muligheten for bredde og spesialisering og økt gjennomstrømming. Prinsippene ble videreført med noen justeringer i Kunnskapsløftet. Et sentralt prinsipp for fag- og yrkesopplæringen er at kontakten med arbeidslivet gir en kompetanse som arbeidslivet anerkjenner. NOU 2018: 15 *Kvalifisert, forberedt og motivert* understreker også viktigheten av tett samarbeid mellom skole og bedrift for yrkesfagene.

Forskning og evaluering viser at det er viktig med tett kontakt med arbeidslivet for yrkesfagopplæringen. Viktigheten handler ikke bare om bedriftenes rolle i et formelt utdanningsløp med fagprøver som tester elevenes kompetanse, og fagbrev som sertifiserer elevens kvalifikasjoner (Bratberg mfl. 2015, s. 26). Den er viktig først og fremst fordi fagopplæring i bedrift sosialiserer elevene inn i arbeidslivet (Aspøy og Nyen 2017a). Integrering i en arbeidskultur, disiplin og økt motivasjon er sentrale faktorer. Videre er bedriftene best egnet til å gi elevene en mest mulig virkelighetsnær praksis ved at de får operere i en realistisk jobbsituasjon ved at de bidrar til verdiskaping. Ifølge NOU 2018:15 *Kvalifisert, forberedt og motivert* er det en svakhet ved fagopplæring i skole at elevene ikke får tilbud om å jobbe med verdiskaping slik som elevene med læreplass gjør. Videre har en evaluering av et prøveprosjekt for forsterket alternativ Vg3 funnet at praksis i bedrift var avgjørende for elevene som fullførte eller fikk læreplass (Aspøy og Nyen 2017b).

Veilederen til Utdanningsetaten til skolene som gjennomfører Vg3 fagopplæring i skole, understreker at opplæringen skal skje «så praksisnært som mulig, fortrinnsvis med praksisperioder i bedrift». Kommunerevisjonen forutsetter at skolens opplæringsansvar også gjelder for elever som tilbringer mye tid i bedrift.

Kommunerevisjonen legger til grunn at praksisen skal være tilstrekkelig, som refererer til omfanget av elevenes praksis. Praksisen skal også være relevant. Det betyr at oppgavene skal bidra til læring og progresjon med tanke på kompetansemålene. Eksempelvis vil mange enkle og repetitive oppgaver ikke være relevant praksis.

Revisjonskriterier om gjennomføring av opplæringen

- Omfanget av opplæringen skal være tilstrekkelig til å gi nødvendig opplæring i kompetansemålene i læreplanen. Omfanget bør være minimum 35 undervisningstimer per uke.
- Skolen bør utarbeide en intern opplæringsplan.
- Skolen skal gi opplæring i henhold til Vg3-læreplanen i faget slik at eleven kan gå opp til fagprøve. Eleven skal få tilstrekkelig og relevant praksis knyttet til de ulike kompetansemålene i læreplanen.
- Skolen bør legge til rette for og følge opp elevene i å planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid.
- Skolen skal gi veiledning i hvordan elevene kan øke sin kompetanse i faget.
- Skolen skal gjennomføre halvårsvurderinger uten karakter som beskriver elevenes progresjon opp mot kompetansemålene i læreplanen for Vg3.

Bakgrunn for Kommunerevisjonens revisjonskriterier om gjennomføring

Målet med Vg3 fagopplæring i skole er som annen videregående opplæring at elevene skal fullføre og bestå slik at de er forberedt på arbeidslivet. Det framkommer av opplæringsloven § 1-1 første ledd og § 3-3 første ledd:

§ 1-1. Formålet med opplæringa

Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.

§ 3-3. Opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa

Den vidaregåande opplæringa skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse.

Oslo kommunes mål for Osloskolen reflekterer opplæringsloven § 1-1 og § 3-3. I Oslo kommune er fullført og bestått videregående opplæring byrådens viktigste resultatmål for oppvekst- og kunnskapssektoren. Byrådens mål er at «flere elever og lærlinger skal fullføre og bestå videregående opplæring og være godt forberedt til høyere utdanning og arbeidsliv» (mål 7 i Utdanningsetatens tildelingsbrev for 2018). Måltall for 2018 er at 84 prosent av dem som begynte på videregående skole, for alle trinn skal fullføre og bestå. Tildelingsbrevet konkretiserer ikke måltall spesifikt for fagopplæring Vg3 i skole.

Opplæringsloven § 3-3 *Opplæringsordninga for den vidaregåande opplæringa* beskriver Vg3 i skole som et unntak fra normalen i yrkesfaglig opplæring. Normalen er at fagopplæringen omfatter to års opplæring i skole og ett års opplæring i bedrift. Opplæringen kan gå over to år når den blir kombinert med verdiskaping i bedriften. Dette er den såkalte 2 + 2-modellen.

Ifølge opplæringsloven § 3-3 skal bedriftsdelen av opplæringen skje i skole hvis fylkeskommunen ikke kan formidle opplæring i bedrift til elevene som vil ha det. Opplæringen skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller grunnkompetanse. Forskrift til opplæringsloven spesifiserer at elevene har rett til opplæring på Vg3 i skole på et programområde som bygger på det eleven har gjennomført på Vg2 (§ 6A-9 *Rett til Vg3 i skole*). Forutsetningen er at de fyller vilkårene for formidling i henhold til forskrift til opplæringsloven § 6A-1 tredje ledd, jf. §§ 6-28, 6-37.

Ifølge kommentar til § 3-3 skal «undervisningen i dette tredje skoleår [...] i prinsippet sikre elevene samme opplæring som fagopplæring i bedrift over 2 år (Raugland og Mjøen McKiernan, *Norsk Lovkommentar Rettsdata*). En rimelig tolkning av dette er at skolen også skal ha en intern plan for hvordan opplæringen tilfredsstiller kravene i læreplanen, tilsvarende opplæringslovens krav til bedriftene i § 4-4 første ledd (vår utheving):

§ 4-4. Rettane og pliktene til lærebedrifta m.m.

Lærebedrifta pliktar å leggje til rette produksjonen og opplæringa slik at lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære kandidat og kandidaten for fagbrev på jobb kan nå måla i den fastsette læreplanen. [...] *Lærebedrifta skal utvikle ein intern plan for opplæringa*, for å sikre at lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære kandidat eller kandidaten for fagbrev på jobb får ei opplæring som tilfredsstiller krava i læreplanen, eventuelt den individuelle opplæringsplanen. I fall delar av opplæringa skal givast av andre enn lærebedrifta, skal lærebedrifta leggje til rette for dette.

Som nevnt finnes det ikke nasjonale føringer for det konkrete innholdet i Vg3 fagopplæring i skole. Opplæringsloven har imidlertid et generelt krav til at opplæringen skal følge læreplanen i faget. Dette framkommer av § 3-4 andre ledd:

§ 3-4. Innhald og vurdering i den vidaregåande opplæringa

Elevane, lærlingane, praksisbrevkandidatane og lære kandidatane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her. Rektor skal organisere skolen i samsvar med forskrifter etter første leddet og i samsvar med §§ 1-1 og 3-3 og forskrifter etter § 1-5.

Utdanningsetaten har utarbeidet en veileder for skoler og infohefte til elever som gjennomfører alternativt Vg3 fagopplæring i skole. Veilederen og infoheftet beskriver flere tiltak som skal bidra til at eleven fullfører og består. Veilederen til skolene har i

likhet med opplæringsloven § 3-4 krav til at skolen skal gi opplæring i henhold til Vg3-læreplanen i faget.

Ifølge infoheftet til elevene skal skolen følge opp elever som ikke har bestått eller ikke har vurderingsgrunnlag til å melde seg opp til kurs og eksamen. Kommunerevisjonen legger til grunn at dette er et tiltak for å sikre gjennomføring.

Det er ikke fastsatt nasjonalt et antall timer elevene skal ha undervisning i Vg3 fagopplæring skole. Direktørmøtet i Utdanningsetaten vedtok 15.02.2018 imidlertid at skolene skal tilby minimum 35 undervisningstimer opplæring per uke når opplæringen foregår i skole. Ifølge etaten er dette formidlet i møter med skolene og vil tas inn i den reviderte versjonen av veiledningsheftene for Vg3 yrkesfag i skole.

Forskrift til opplæringsloven § 3-1 omtaler retten til vurdering for elever, lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater i offentlig videregående opplæring. Bestemmelsens fjerde ledd understreker at elevene skal vite hva som er målene for opplæringen, og hva skolen vektlegger i vurderingen. Det framgår av forskriften § 3-2 første ledd at formålet med vurdering er å styrke elevenes læring og si noe om elevenes kompetanse underveis og ved avslutning. Skolen skal vurdere elevene underveis (§ 3-11) og hvert halvår (§ 3-14). Kommunerevisjonen legger til grunn at skolen skal følge kravet for vurdering av lærlinger og ikke elever. Ifølge forskriften § 3-14 skal halvårsvurderingen se lærlingenes progresjon opp mot kompetansemålene:

Halvårsvurdering er ein del av underevgsvurderinga for lærlingar, praksisbrevkandidatar og lære kandidatar. Halvårsvurderinga er utan karakter og skal beskrive kompetansen til lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidaten i forhold til kompetansemåla i læreplanverket. Ho skal også gi rettleiing om korleis lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidaten kan auke kompetansen sin i faget. Instruktøren gjennomfører halvårsvurderinga utan karakter.

Videre er elevenes egenvurdering en del av underveisvurderingen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. I Utdanningsetatens informasjonshefte til elevene og veileder til skolene står det at elevene skal planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere eget arbeid. Kommunerevisjonen forutsetter at skolen legger til rette for at elevene gjør dette, og aktivt følger opp elever som ikke gjør det.

Ifølge Utdanningsetatens veileder for Vg3 fagopplæring i skole skal skolen gi elevene veiledning i hvordan de kan øke sin kompetanse i faget. Det er læreren som er ansvarlig for å gjennomføre halvårsvurderingen innen seks måneder etter at elevene startet opplæringen. Videre står det i veilederen at skole og bedrift må samarbeide om opplæring og vurdering for elever som har opplæring i bedrift. Skolen har det formelle ansvaret for at vurdering blir gjennomført, men er avhengig av bedriftens informasjon om hva elevene har gjort og lært i perioden.

Revisjonskriterier om oppfølging av elever i risikozonen for frafall

- Skolen skal ha oversikt over elevenes fravær.
- Skolen bør ha tett oppfølging av elever som står i fare for ikke å klare å bestå fag-/svenneprøven eller for å slutte underveis i løpet.
- Skolen skal bistå elever som ikke har bestått eller ikke vurderingsgrunnlag (IV) fra Vg2, med å melde seg opp til kurs og eksamen.

Bakgrunn for Kommunerevisjonens revisjonskriterier om oppfølging av elever i risikozonen for frafall

Oppfølging av elevene er viktig for fullføringsgraden.

Kravet til at skolen skal ha oversikt over elevenes fravær, framkommer av forskrift til opplæringsloven § 3-39 første og andre ledd *Forsvarleg system for føring av karakterar og fråvær*:

Skoleeigar skal ha eit forsvarleg system for føring av karakterar og fråvær, jf. opplæringslova § 13-10 første ledd.

Fråvær, halvårsvurdering med karakterar, standpunkt-karakterar, eksamens-karakterar og karakterar til fag- og sveineprøva og kompetanseprøva skal førast inn i systemet skoleeigar bruker. Dette gjeld både karakterar i fag og karakterar i orden og åtferd. Karakterane er fastsette når karakterane er førte inn.

Utdanningsetatens veileder til skolene som gjennomfører alternativt Vg3, har en tilsvarende føring om at skolen skal registrere elevenes fravær og følge opp elevene tett. Utdanningsetatens veileder inneholder også en føring om at skolen skal bistå elever som har stryk eller ikke-vurdert (IV) fra Vg2, til å melde seg opp til kurs og eksamen.

Justeringer av revisjonskriteriene

Gjennom dialogen med Utdanningsetaten om revisjonskriteriene oppsto det spørsmål som så vidt Kommunerevisjonen kunne se, ikke var utredet juridisk. Opplæringsloven kapittel fire omhandler videregående opplæring i bedrift for lærlinger.

Vg3 fagopplæring i skole er et erstatningsløp for opplæring i bedrift, og det var derfor naturlig å se på dette kapitlet i utarbeidelsen av revisjonskriteriene. Lærebedriftene skal ha en intern plan for opplæringen for å sikre at lærlingene skal få en opplæring som tilfredsstiller kravene i læreplanen. Vi mente det var naturlig at skolene skulle ha en tilsvarende plan, som redegjort for ovenfor.

Opplæringsloven gir videre rettigheter til elever som lærlinger ikke har. Særlig relevant er kapittel ti om personalet i skolen, som stiller krav til at lærere skal ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse samt relevant kompetanse i faget de underviser i. Lærebedrifter skal ha en faglig leder som har ansvaret for opplæringen, og en eller flere instruktører som står for opplæringen. Det er ikke noe krav om pedagogisk kompetanse.

Kommunerevisjonen tok kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for å få svar på hva som gjaldt for elevene på Vg3 fagopplæring i skole. Fylkesmannen videresendte henvendelsen til Utdanningsdirektoratet. Utdanningsdirektoratet svarte at elevene på Vg3 fagopplæring i skole har status som elever, med de rettigheter og plikter det medfører. Det betyr at læreren skal ha pedagogisk kompetanse. Videre betyr det at kapittel fire om videregående opplæring i bedrift ikke gjelder for elevene. Det er derfor ikke et juridisk krav at skolen skal ha en intern opplæringsplan. Direktoratet anbefalte allikevel at skolene skulle ha det der det var hensiktsmessig.

Kommunerevisjonen justerte revisjonskriteriene på bakgrunn av tilbakemeldingen fra Utdanningsdirektoratet. Kriteriet om at skolene «skal utarbeide en intern opplæringsplan» ble endret til «bør utarbeide en intern opplæringsplan». Vi hadde ikke planlagt å revidere lærerens kompetanse, bare beskrive denne. Vi justerte derfor ikke revisjonskriteriene på det området.

Vedlegg 2 Metode

Generelt om forvaltningsrevisjon

De sentrale delene av en forvaltningsrevisjon er beskrevet i *Standard for forvaltningsrevisjon* fra Norges Kommunerevisorforbund (RSK 001). Disse delene er like for alle forvaltningsrevisjoner. Kort oppsummert bestemmer kontrollutvalget problemstillingen i sin bestilling til Kommunerevisjonen. Kommunerevisjonen utleder relevante revisjonskriterier for problemstillingen. Kriteriene er målestokken som vi benytter for å vurdere praksis eller tilstand. Så samler vi inn relevante data som vi bearbeider og analyserer. Dette gir oss et faktagrunnlag som vi vurderer opp mot revisjonskriteriene. Vurderingene leder fram til Kommunerevisjonens konklusjoner ut fra problemstillingene, og det gis eventuelt anbefalinger.

Kort om prosjektgjennomføringen

Kommunerevisjonen har rettet denne undersøkelsen mot Nydalen videregående skole og Bjørnholt videregående skole. Vi sendte oppstartsbrev til byråden for oppvekst og kunnskap og Utdanningsetaten 05.12.2018. Vi gjennomførte et oppstartsmøte med Utdanningsetaten 17.12.2018 og byrådsavdelingen 08.01.2019. På møtene diskuterte vi undersøkelsens problemstillinger.

I etterkant av oppstartsmøtet med Utdanningsetaten valgte Kommunerevisjonen skoler. Vi valgte de to skolene med flest elever på Vg3 fagopplæring i skole for inneværende skoleår. Oppstartsbrev til de to utvalgte skolene, Nydalen videregående skole og Bjørnholt videregående skole, ble sendt 04.01.2019. Det ble avholdt separate oppstartsmøter med skolene henholdsvis 14.01.2019 og 15.01.2019.

17.01.2019 sendte vi utkast til revisjonskriterier med utledning til Utdanningsetaten. Kriteriene ble diskutert i et møte med Utdanningsetaten 25.01.2019. På bakgrunn av innspill på møtet gjorde vi noen endringer. Byrådsavdelingen fikk et utkast til revisjonskriteriene 29.01.2019, mens skolene fikk utkast 06.02.2019. Utdanningsetaten og skolene fikk tilsendt utkast til faktabeskrivelse 20.03.2019. I den forbindelse orienterte Kommunerevisjonen om dialog vi har hatt med Fylkesmannen i Oslo og Viken og Utdanningsdirektoratet om elevenes rettigheter, og justeringene vi gjorde på bakgrunn av denne dialogen. Byrådsavdelingen ble informert om dialogen 26.03.2019.

Kommunerevisjonen holdt en forhåndspresentasjon av våre vurderinger 12.04.2019. Representanter for Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap, Utdanningsetaten, Bjørnholt videregående skole og Nydalen videregående skole var til stede.

Kommunerevisjonen sendte rapport til uttalelse 23.04.2019 til byråden for oppvekst og kunnskap, Utdanningsetaten og de to utvalgte skolene.

Data og metode

Ved valg av metode har Kommunerevisjonen vurdert hva som, innenfor ressursrammene for undersøkelsen, er egnet framgangsmåte for å innhente tilstrekkelig pålitelig informasjon om virksomhetenes praksis til å kunne vurdere om denne er i tråd med kriteriene, og besvare undersøkelsens problemstilling.

Valg av skoler

Bjørnholt videregående skole og Nydalen videregående skole ble valgt som caser for å belyse problemstillingen om opplæringen i Vg3 fagopplæring i skole er tilfredsstillende.

Casestudier er detaljerte undersøkelser av et fenomen, som tar hensyn til kontekst. Å behandle opplæringen på de to skolene som caser betyr at vi så på dem som eksempler på hvordan Vg3 fagopplæring i skole kan være i Oslo. Det vil si at en studie av fagopplæring i skolen på to skoler kan gi hypoteser om styrker og svakheter som også kan gjelde andre skoler.

Som nevnt over hadde disse skolene flest elever i Vg3 – Vg3 elektrikerfaget ved Bjørnholt videregående skole og Vg3 helsearbeiderfaget ved Nydalen videregående skole. Til sammen var det 62 elever skoleåret 2018–2019 ved disse fagene ved de 2 skolene, av totalt 127 elever i Vg3 i Oslo. Forutsetningene for å få læreplass i de to fagene var ulike, og de to casene representerte dermed ulike aspekter ved Vg3 i fagopplæring. Vi vil her særlig peke på forskjeller mellom skolene:

Den første forskjellen handler om elevgruppen og hvorfor de ikke hadde fått læreplass. Elevene på Bjørnholt videregående skole hadde ikke fått læreplass i et fag hvor det ikke var nok tilgjengelige læreplasser. Det var altså en strukturell årsak til at elevene på Bjørnholt ikke hadde fått læreplass og gikk på Vg3 i skole. Elevene på Nydalen videregående skole hadde ikke fått læreplass til tross for en læreplassgaranti innenfor helsearbeiderfaget. Dette skyldes at elevene ikke hadde tilfredsstilt kriteriene for garantien, som blant annet var knyttet til fravær og bestått i fag. Det var altså en individuell årsak til at elevene ikke fikk læreplass og gikk på Vg3 i skole.

Datainnsamlingen

Vi gjennomførte datainnsamlingen i hovedsak i januar og februar 2019 ved

- gjennomgang av skolens dokumentasjon og rutiner
- analyse av statistikk om elevenes bakgrunn og resultater
- intervjuer med skolenes avdelingsledere
- intervjuer med to lærere på Bjørnholt videregående skole og den ene læreren på Nydalen videregående skole.
- intervjuer med 13 elever på Bjørnholt videregående skole og 10 på Nydalen videregående skole

Gjennomføringen av intervjuer

Skolens lærere og avdelingsledere fikk i forkant av intervjuene e-post med temaene for intervjuene. Referatene fra intervjuene er verifisert av den enkelte informant. Elevene fikk informasjon om intervjuene samme dag som intervjuene ble gjennomført. Informasjonen ble gitt muntlig til alle elevene samtidig. De fikk også utdelt et informasjonsskriv om personvern og ble informert om at det var frivillig å delta. De enkelte elevene valgte selv om de ønsket å la seg intervju. Vi fortalte at vi satt på et gitt klasserom og oppfordret alle til å komme innom og snakke med oss. På Bjørnholt videregående skole satt vi helt til det ikke var flere elever som kom for å la seg intervju. Ved Nydalen videregående skole satt vi til skoledagen var ferdig, og intervjuet fortløpende så mange som vi rakk. Elevintervjuene ble ikke verifisert i etterkant.

Alle intervjuene var semistrukturerte. Det vil si at vi hadde utformet hovedspørsmålene på forhånd og stilte oppfølgende spørsmål der dette ble vurdert som nyttig eller nødvendig underveis. Informantene hadde også anledning til å fortelle fritt om forhold de anså som relevante innenfor temaene som ble dekket i intervjuene. Varigheten av intervjuene var stort sett mellom 1 og 2 timer for lærerne og avdelingslederne og mellom 20 og 30 minutter for elevene.

Gjennomgang av dokumenter

Vi har sett på skolenes skriftlige dokumenter vedrørende Vg3 fagopplæring i skole for begge skolene. På Bjørnholt videregående skole fikk vi blant annet intern opplæringsplan, timeplan, oversikt over elevenes fravær, CV-er til lærerne og diverse rutinebeskrivelser for oppfølging av elever. På Nydalen videregående skole fikk vi noe mindre dokumentasjon. Vi fikk blant annet opplæringsboka som elevene brukte, CV-en til læreren, timeplan og diverse maler for avtale med sykehjem m.m.

Statistikk

Vi fikk statistikk fra Utdanningsetaten over blant annet fravær og karakterer fra Vg2 for elevene på Vg3 ved de to utvalgte fagområdene samt for osloelever som fikk læreplass innenfor fagområdene. Videre fikk vi for de samme elevgruppene resultater etter avsluttet Vg3/læreplass – det vil si antall som gikk opp til fagprøven og besto/strøk, begynte i annen videregående opplæring, sluttet/hevet lærekontrakten m.m., for elevene som startet i Vg3 eller som lærlinger i perioden 2016–2017.

Gyldighet og pålitelighet

Kommunerevisjonens kvalitetssikring av datagrunnlaget har omfattet at vi har vurdert dataenes validitet (gyldighet) og reliabilitet (pålitelighet). Gyldighet refererer til hvor godt man klarer å måle det man har til hensikt å måle eller undersøke. Pålitelighet refererer til hvor nøyaktig innsamlingen av data har vært.

Foreliggende undersøkelse bygger i stor grad på data fra intervjuer med nøkkelpersoner ved skolene og elever i tillegg til noe dokumentasjon og statistikk. På begge skolene var det relativt få personer som jobbet med Vg3 fagopplæring i skole. Fra et metodeperspektiv er det positivt at vi har fått pratet med alle nøkkelinformanter på begge skolene. Samtidig er det negativt at informasjonen i undersøkelsen kommer fra såpass få personer, og at mye av den tilgjengelige informasjonen bare har kommet fra intervjuer. Det har gjort det vanskeligere å sjekke opplysninger vi har fått, mot andre kilder eller informanter. Vi har tatt hensyn til dette i rapportens faktabeskrivelse og i våre vurderinger og konklusjoner.

Vår vurdering er at det var rimelig godt samsvar mellom måten skolen og elevene omtalte opplæringstilbudet på. Ved bruk av intervjuer vil det alltid være et spørsmål om vi har snakket med nok informanter, og om informantene vi har snakket med, er representative, eller om de har spesielt sterke meninger. Dette er en særlig risiko når intervjuobjekter er valgt ved selvseleksjon, slik tilfellet var for elevintervjuene. I denne undersøkelsen ville det først og fremst vært aktuelt å intervju flere elever. Vi intervjuet 13 av 41 elever ved Bjørnholt videregående skole. 11 elever begynte Vg3 elektrikerfaget allerede våren 2017 og hadde fått forlenget tid, mens 30 elever begynte høsten 2018. Elevene på forlenget tid hadde gått på Vg3 i over ett og et halvt år og hadde derfor mye erfaring med hvordan praksisen ble gjennomført. Vi intervjuet 10 av 20 elever ved Vg3 helsearbeiderfaget ved Nydalen videregående skole, alle begynte

høsten 2018. I litteraturen om intervju som metode er det et ideal å snakke med så mange informanter at materialet blir «mettet». Det vil si at informantene repeterer hverandre, og at det derfor ikke lenger er sannsynlig at du vil få ny informasjon ved å snakke med flere informanter. Dette må veies opp mot tidsbruken. Vår vurdering er at intervjumaterialet fra elevene i rimelig stor grad var mettet.

Relevante deler av den samlede faktabeskrivelsen er verifisert av henholdsvis Utdanningsetaten og skolene.

Dataenes gyldighet og pålitelighet er vurdert og kvalitetssikret også internt i Kommunerevisjonen. Kvalitetssikringen er foretatt av andre personer enn de som har samlet inn og behandlet dataene. Kommunerevisjonen har kvalitetssikret at revisjonskriteriene er relevante for undersøkelsens problemstillinger. Vi har kvalitetssikret at det innhentede datagrunnlaget var relevant og dekkende for kriteriene det skulle vurderes opp mot, og for undersøkelsenes vurderinger og konklusjoner.

Undersøkelsen bygger på data innhentet ved intervjuer, noen dokumenter og noe statistikk. Vi berørte de samme temaene i intervjuene med lederne og de ansatte og i noen av spørsmålene til elevene. Vår oppfatning er at det var stor grad av konsistens i informasjonen fra de ulike kildene.

Ved begge skolene gjennomførte vi datainnsamlingen i januar til mars 2019. Begge skolene startet praksisperioden i januar, og den varte fram til elevene skulle opp til fagprøven i oktober. Det betyr at elevene hadde vært relativt kort tid i praksis da vi intervjuet dem i midten av februar og tidlig mars. Elevene fikk spørsmål om hva de syntes om tilbudet, om skolens veiledning m.m. De måtte svare på bakgrunn av en relativt kort tid i praksis. Elevene hadde for eksempel i liten grad oversikt over om de ville komme gjennom alle kompetansemålene før de skulle opp til fagprøven. Vi har tatt hensyn til at både styrker og svakheter elevene har fortalt om, kan endre seg i løpet av resten av skoleåret. Halvårsvurderingene skulle gjennomføres først i mai, etter at undersøkelsen vår var avsluttet. Det hadde heller ikke på undersøkelsestidspunktet vært gjennomført mange møter mellom Nydalen videregående skole og sykehjemmene.

Vi har i stor grad lagt til grunn skolenes opplysninger. Nydalen videregående skole hadde i tillegg relativt lite dokumentasjon knyttet til gjennomføringen av opplæringen. I våre vurderinger har vi tatt hensyn til disse begrensningene.

Ved Bjørnholt videregående skole hadde 3 av de 13 elevene vi intervjuet, startet Vg3 allerede høsten 2017. Hos dem fikk vi derfor informasjon om hvilke erfaringer de hadde både med gjennomføringen av praksisperioden og med for eksempel halvårsvurderinger.

Samlet vurdering

På grunnlag av det ovennevnte vurderer Kommunerevisjonen at de innsamlede dataene samlet sett har tilstrekkelig gyldighet og pålitelighet som grunnlag for rapportens vurderinger og konklusjoner.

Vedlegg 3 Uttalelse fra byråden for oppvekst og kunnskap

Oslo kommune Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap

Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vei 3
0663 OSLO

Dato: 09.05.2019

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
201808542-9

Saksbeh:
Zeshan Shakar, 61376

Arkivkode:
126

UTTALELSE FRA BYRÅD FOR OPPVEKST OG KUNNSKAP - FORVALTNINGREVISJON AV VG3 I SKOLE

Jeg viser til rapport sendt til uttalelse om forvaltningsrevisjon av Vg3 i skole. Min uttalelse følger disposisjonen og spørsmålene som er angitt av Kommunerevisjonen.

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Ja

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Ingen kommentar.

3. Har byråden kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Ingen kommentar.

4. Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

For byrådet er det en målsetting at enda flere skal få læreplass. I de aller fleste tilfeller vil det være slik at læreplass ute i bedrift er mer hensiktsmessig for elevene enn Vg3 i skole. Å få elevene ut i læretid i bedrift må derfor være vår øverste prioritet. Samtidig er byrådet opptatt av at vi skal ha et tilbud om Vg3 i skole med god kvalitet for de som av ulike grunner ikke får læreplass.

Av rapportens konklusjoner fremkommer det at kvaliteten på opplæringen i Vg3 i skole hos de to skolene som er undersøkt i all hovedsak er god. De fleste elevene går opp til og består fagprøven. Det er svært positivt. Samtidig registrerer jeg at det er enkelte deler av opplæringen hvor det er forbedringspunkter. Disse vil jeg i samarbeid med Utdanningsetaten og skolene arbeide videre med.

5. Vil byråden vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Byrådsavdeling for oppvekst
og kunnskap

Postadresse:

Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org.nr.: 974767597

Jeg mener det viktigste for byrådet må være å fortsette arbeidet med å fremskaffe flere praksis- og læreplasser. De siste årene har byrådet sammen med bransjene fått på plass læreplassgarantier for kvalifiserte søkere innen en rekke lærefag. Byrådet arbeider for å få på plass enda flere slike garantier.

Det er en utfordring å få formidlet alle søkere til læreplass. Særlig søkere som har mye fravær, stryk i et eller flere fag og/eller svake norskferdigheter. Mange av de som ikke får læreplass har også relativt kort botid i Norge. Det er satt i gang en rekke tiltak for å kvalifisere søkere til læreplass, bl.a egne kurs i regi av Utdanningsetaten. Denne innsatsen vil videreføres og forsterkes. Jeg mener spesielt det er viktig å finne flere løsninger der f.eks språkopplæring eller annen form for opplæring kan foregå i kombinasjon med læretiden.

Jeg registrerer at rapporten viser til at det kan være en utfordring å fremskaffe praksisplasser til Vg3-elever i skole og at den enkelte skole kan ha utfordringer med å fremskaffe disse plassene på egenhånd. Jeg vil gå i dialog med Utdanningsetaten for å se nærmere på hvordan byrådet og kommunen sentralt kan bistå ytterligere i arbeidet med å fremskaffe praksisplasser.

Når det gjelder andre merknader i rapporten til selve opplæringen oppfatter jeg dette som i hovedsak utfordringer Utdanningsetaten og skolene må løse lokalt.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

Arbeidet med å fremskaffe flere praksis- og læreplasser og kvalifisere flere søkere til læreplass er et pågående arbeid.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for byråden? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Rapporten oppfattes som nyttig, jf. punkt 4 og 5.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

God.

Med hilsen

Inga Marte Thorkildsen
byråd for oppvekst og kunnskap

Godkjent elektronisk

Kopi til: Utdanningsetaten, Postboks 6127 Etterstad, 0602 OSLO

Vedlegg 4 Uttalelse fra Utdanningsetaten

Oslo kommune
Utdanningsetaten

Kommunerevisjonen
Fredrik Selmers vei 3
0663 OSLO

Unntatt offentlighet
Offl. § 5 andre ledd

Dato: 09.05.2019

Deres ref.:
18/00738-31

Vår ref. (saksnr.):
18/72330 - 31

Saksbeh:
Anita Tjelta, 970 27 760

Arkivkode:

Utdanningsetatens kommentarer til forvaltningsrevisjon av Vg3 fagopplæring i skole - rapport til uttalelse

Utdanningsetaten viser til brev fra Kommunerevisjonen av 23.4.2019 med rapport fra forvaltningsrevisjon av Vg3 fagopplæring i skole til uttalelse.

Under følger våre svar på de åtte spørsmålene i Kommunerevisjonens brev, samt våre øvrige kommentarer til elementer i rapporten.

Svar på spørsmål fra Kommunerevisjonen:

- 1) Ja, informasjonen om prosjektets hensikt har vært tilstrekkelig klar.
- 2) Nei, Utdanningsetaten har ikke andre kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner enn det vi meldte inn i underveis i prosessen.
- 3) Nei, Utdanningsetaten har ikke kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for Kommunerevisjonens konklusjoner utover de innspill vi ga i innledende dialog om kriteriene.
- 4) Utdanningsetatens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger er at disse virker rimelige.
- 5) Utdanningsetaten leser alle rapporter fra Kommunerevisjonen med interesse, og benytter disse i vårt arbeid for å bidra til å videreutvikle kvaliteten på vår oppfølging av opplæringen i skole og lærebedrift. Den foreliggende rapporten vil vi bruke i vår dialog med de skolene som har vært gjenstand for revisjon. Videre vil vi innarbeide anbefalinger fra rapporten i vår veileder for alle skoler som har Vg3 fagopplæring i skole. Det blir også naturlig å løfte rapportens konklusjoner og anbefalinger inn i dialogen med Vg3-skolene neste gang vi innkaller disse til fellesmøte.
- 6) Iverksettelse og gjennomføring av tiltakene vil skje i løpet av 2019.
- 7) Ja, rapporten oppfattes som nyttig for Utdanningsetaten. Det er fint å få bekreftet at Vg3 fagopplæring i skole oppleves og fungerer som en god, alternativ vei til fag-/svennebrev for elever som av ulike årsaker ikke får læreplass i bedrift. Samtidig gir rapporten noen helt klare råd til hvordan kvaliteten på tilbudet kan bli enda bedre.
- 8) Rapporten er logisk bygget opp, og språkbruken er klar og enkel. Konklusjoner og anbefalinger er godt begrunnet og lett tilgjengelige.

Utdanningsetaten	Besøksadresse: Grensesvingen 6, 0661 OSLO	Telefon: 21 80 21 80	Org. Nr.: 976820037
	Postadresse: Postboks 6127 Etterstad, 0602 OSLO	postmottak@ude.oslo.kommune.no www.oslo.kommune.no/skole-og-utdanning/	

Andre kommentarer til rapporten:

- Side 5, siste kulepunkt, nederst på siden: "... ikke bestå fagprøven innen 12 måneder" bør erstattes med "...ikke bestå fagprøven etter 12 måneder".
- Side 6, avsnittet med overskriften "Skolens arbeid for å skaffe praksisplasser og samarbeid med bedrifter": Både i dette avsnittet og flere ganger senere i rapporten omtaler Kommunerevisjonen "de delene av kompetansemålene som forutsatte praksis i bedrift". Utdanningsetaten mener det bør presiseres hvilke kompetansemål dette gjelder, eller i det minste hvilket omfang disse målene har i læreplanen. Slik dette nå er framstilt i rapporten, kommer det ikke tydelig frem om dette er et betydelig eller et lite problem.
- Side 6, avsnittet med overskriften "Gjennomføring av opplæringen": I dette avsnittet konkluderes det uten nærmere drøfting med at forlengelsen av opplæringstiden for elever i Vg3 elektrikerfaget på Bjørnholt "kan tyde på at opplæringen ikke har hatt tilstrekkelig omfang eller har vært utilstrekkelig på andre måter." Dersom Kommunerevisjonen først vil drøfte årsaker til at elever ikke fullfører og består Vg3 fagopplæring i skole på normert tid, anbefaler Utdanningsetaten at dette gjøres på et bredt grunnlag. Det kan for eksempel nevnes at ordinær opplæringstid for helsearbeiderfaget er 2 år i skole + 2 år i bedrift, mens ordinær opplæringstid for elektrikerfaget er 2 år i skole + 2,5 år i bedrift. Videre kan det være nødvendig å se på elevenes læreforutsetninger, fagenes egenart, og særskilte teorikrav i enkeltfag.
- Side 8, øverst: Her står det at "Elevgruppen er svakere enn de som har fått læreplass (...)". Begrepet "svake" som en generell betegnelse på elever, er uheldig. Utdanningsetaten anbefaler at Kommunerevisjonen presiserer hva det er snakk om, nemlig at elevene i Vg3 fagopplæring i skole har et lavere karaktersnitt og høyere gjennomsnittlig fravær fra Vg2 enn de som har fått læreplass. Betegnelsen brukes flere steder i rapporten, og bør endres.
- Side 11, pkt 2.1.1: "De får et tilbud fra fylkeskommunen dersom de ikke har fått læreplass i bedrift" bør endres til "De får et tilbud fra fylkeskommunen dersom de ikke har fått tilbud om læreplass i bedrift".
- Side 12-13: På disse sidene omtales de som "tar fagprøve uten læreplass". Det bør presiseres i teksten at dette kun gjelder spesielle fag. Setningen "Søkere som ikke har fulgt sine forpliktelser overfor Utdanningsetaten....." bør relateres til lokal forskrift, slik: "Søkere som ikke har fulgt sine forpliktelser overfor Utdanningsetaten, for eksempel ved ikke å respondere på møteinnkallinger i søknadsprosessen, har etaten registrert som avsluttet søknad, i tråd med Oslos lokale formidlingsforskrift § 26".
- Side 13, pkt 2.2.3: "Ifølge Utdanningsetaten inngås cirka halvparten av lærekontraktene i Oslo med Osloelever, resten med elever som kommer fra andre kommuner" må endres til "Ifølge Utdanningsetaten inngås cirka halvparten av lærekontraktene i Oslo med oslolæringer, resten med læringer som kommer fra andre fylker".
- Side 13, pkt 2.3: For å forklare hvorfor det kan være litt uforutsigbart for skolene om de får Vg3 i skole, mener Utdanningsetaten at det i andre avsnitt bør legges til noe informasjon om prosessen rundt oppstart av tilbudet. Utdanningsetaten foreslår å tilføye: "Endelig beslutning om oppstart av Vg3 fagopplæring i skole kan først fattes når det er kjent hvor mange som ikke får læreplass og hvilke søkere som ønsker Vg3 i skole. Søkere som ikke har fått læreplass blir invitert til møter i Utdanningsetaten rundt 20. august. På disse møtene blir søkerne informert om Vg3 i skole og forespurt om de ønsker dette tilbudet."

- Side 14, om lærernes faglige bakgrunn: "De andre lærerne hadde ikke pedagogisk kompetanse" bør endres til "De andre lærerne hadde ikke formell pedagogisk kompetanse".
- Side 15, siste kulepunkt: "Flere Vg3-elever enn Oslo-lærlinger hadde bestått fagprøven i helsearbeiderfaget" bør endres til "En større andel Vg3-elever enn Oslo-lærlinger hadde bestått fagprøven i helsearbeiderfaget".
- Side 17, under overskriften "Hvorfor var det vanskelig å skaffe praksis- eller læreplasser?": "...ikke nok tilgjengelige læreplasser for elektrofaget i Oslo" bør endres til "...for elektrikerfaget" eller "...for elektrofagene".
- Side 23, pkt 3.2.3: Se kommentarer til side 6 om forlenget tid.
- Side 24, pkt 3.3.2: Det medfører ikke riktighet at elevene i Vg3 fagopplæring i skole ikke var underlagt skolens fraværsreglement. Det er kun 10 %-regelen for fravær i fag som ikke gjelder for disse elevene, da de ikke skal ha vurdering med karakter.
- Side 35, øverst på siden: Samme bemerkning som over vedr. skolens fraværsreglement.
- Side 50, avsnittet om justeringer av revisjonskriteriene: Utdanningsetaten merker seg at Utdanningsdirektoratet på Kommunerevisjonens spørsmål via Fylkesmannen i Oslo og Akershus svarer at lærer for elever i Vg3 fagopplæring i skole i tillegg til relevant faglig kompetanse skal ha pedagogisk kompetanse. En slik avklaring fra Utdanningsdirektoratet har ikke tidligere vært formidlet til fylkeskommunene, og Utdanningsetatens forståelse har inntil nå vært at elever i Vg3 kan få opplæring av en person med den kompetanse som kreves av faglig leder eller instruktør i lærebedrift.
- Generell kommentar: Det er verdt å merke seg at elever som ikke fikk læreplass fordi de ved innsøking ikke oppfylte kommunale virksomheters krav til læreplassøkere i helsearbeiderfaget, i stor grad besto fagprøven etter ett års opplæring i Vg3 fagopplæring i skole. Dette var allerede kjent informasjon for Utdanningsetaten, men vi vil benytte rapporten fra Kommunerevisjonen i en dialog med Sykehjemsetaten (SYE) og Opplæringskontoret for helse- og oppvekstfag (OHO) om kriteriene i den kommunale lærplassgarantien.

Med hilsen

Kari Andreassen
direktør

Anita Tjelta
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg 5 Uttalelse fra Bjørnholt videregående skole

Oslo kommune
Utdanningsetaten

Bjørnholt videregående skole

Tilsvar på kommunerevisjonens forvaltningsrevisjon av

VG3 FAGOPPLÆRING I SKOLE

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Bjørnholt VGS har opplevd samarbeidet med kommunerevisjonen som veldig godt. Det har vært en ryddig og oversiktlig prosess. Vi har fått informasjon i forkant av prosessen, blitt forespeilet en fremdriftsplan og fått svar på spørsmål underveis. Fremdriftsplanen har blitt fulgt og revisjonen har vært lydhøre ved behov for utvidet tid i de få tilfellene vi har hatt behov for det.

Mandatet har vært bredt, men vi har opplevd at det har gjort det mulig å vekte hvilke av områdene som er mest relevante og tilpasse revisjonen til to svært ulike fagretninger og opplæringsmodeller.

2. Har skolen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Vi er fornøyd med metoden som er anvendt.

Spesielt vil vi trekke frem at kommunerevisjonen har gitt oss mulighet til å sjekke opp og korrigere opplysninger der det har vært nødvendig. Det gjør at rapporten kommer med en fremstilling av tilbudet som vi kjenner oss igjen i.

For oss er det nyttig å få grunngitte tilbakemeldinger fra elever og ansatte. Vi opplever derfor bruk av intervjuer av ansatte og elever som et godt metodevalg. Revisjonen har vært et viktig supplement til standardiserte undersøkelser.

Det har også vært nyttig å få bedre oversikt over elevenes ståsted, sammenlignet med de som blir lærling i bedrift. Vi opplever bruken av kvantitative data som relevant og opplysende. Spesielt i sammenheng med kapitteloverskriften – Fagopplæring i skole, bedre enn sitt rykte? Vi tror at mange vil bli overrasket over de faktiske tallene, som viser at det er svært mange som lykkes med å få fagbrev etter VG3 I SKOLE.

Utdanningsetaten

Bjørnholt videregående skole

Besøksadresse:

Slimeveien 17

1275 OSLO

Telefon: 23 46 36 00

Org.nr.: 990574898

bjornholtvgs@ude.oslo.kommune.no

bjornholt.vgs.no

3. Har skolen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Vi opplever kriteriene som omfattende. Samtidig har en gjennomgang av praksis innenfor alle punktene ført til at vi har forbedret praksis og rutiner innenfor flere områder. Vi opplever også at kommunerevisjonen har vært gode til å løfte frem de punktene som er av størst betydning for kvaliteten på opplæringen, slik at vi ikke har måttet bruke mye tid på formaliteter som oppleves som mindre relevante.

4. Hva er skolen samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

Vi kjenner oss igjen i fremstillingen og vil følge revisjonens anbefalinger. Vi opplever fremstillingen av tilbudet som i all hovedsak positiv og er glad for at revisjonen har vurdert tilbudet slik det er i dag.

Vi har noen innspill til mulige forbedringer av rammefaktorer for tilbudet slik det fremstår i dag.

- a. Vi mener at 12 måneder gir begrenset tid til å fullføre VG3 i skole – elektrikerfaget. Elektrikerfaget er et av fagene med lengst læretid i bedrift, 2,5 år. Dette skyldes blant annet de håndverksmessige kravene til faget, bruk av verktøy krever mengdetrening. Elevene som går på VG3 i skole er elevene som ikke har fått læreplass til tross for at de er kvalifisert. Det er sammensatte årsaker til at de befinner seg i denne situasjonen, men kampen om læreplassene innenfor elektrikerfaget i Oslo er hard. Oppbygningen av lærefaget skiller seg fra andre lærefag, ved at elevene også må gjennom en teorieksamen. Det medfører at elevene bruker førstetermin på å bestå teorieksamen og jobber med praksis i andre termin. Vi ser at hovedvekten av våre elever er klare for å gå opp til fagprøven i løpet av tredje termin, 15-18 måneder etter oppstart, og at flere elever bruker 21 måneder. Vi mener derfor at normert tid burde være 18 måneder, men med mulighet for å melde elevene opp til fagprøven etter 12 måneder.
- b. Vi mener at det burde være to opptak til VG3 i skole - elektrikerfaget i løpet av året. Slik det er nå har vi langt flere elever i oktober enn i mai, pga at de består fagprøven gjennom hele året. Det gjør at vi har behov for langt mindre lærerressurser på våren enn på høsten. Dersom vi hadde hatt mulighet til to opptak vil vi kunne ta inn flere elever og ha en mer økonomisk forsvarlig drift av tilbudet.
- c. Vi får samme sats for elever på VG1/VG2 og VG3 elektrofag. Dette mener vi ikke dekker de reelle utgiftene. Elevene på VG3 jobber langt mer praktisk enn elevene på VG1/VG2 og de skal dekke langt flere arbeidsmål. Det medfører at de har behov for mer kostbart utstyr og at de forbruker mer materialer og verktøy. Samtidig skal skolen dekke de 15 000 til fagprøven første gang elevene går opp. Dette er utgifter vi ikke har på elevene på VG1 og VG2. Vi ber om at dette er forhold som bli tatt med når man skal diskutere ny finansieringsmodell.

5. Vil skolen vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Vi vil lage en investeringsplan for innkjøp av verktøy, materialer og utstyr til VG3.

Vi har arbeidet godt med å skaffe praksisplasser på VG1 og VG1 skoleåret 2018/2019, men har ikke lyktes med å finne plasser til VG3. Vi har to nye tiltak som vi vil iverksette spesifikt på VG3 for å forsøke å endre denne situasjonen.

1. Vi vil invitere alle som har bestått fagprøven, etter å ha gått VG3, og deres nåværende arbeidsgivere, til en minglekveld på skolen før sommerferien.
2. Vi vil invitere alle lokale EL-bedrifter til presentasjon av tilbudet på VG3 og speed-dating med de nye elevene i oktober.

Vi vil utarbeide skriftlige rutiner for samarbeid med praksisbedrifter som er tilpasset elevene på VG3 i skole.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

- a. Tiltak 1 blir gjennomført i juni, tiltak 2 i oktober.
- b. Det er kartlagt hva vi har brukt på utstyr og materiale de siste tre årene og vi vil utarbeide en plan for absolutt nødvendig forbruk, samt investeringsbehov, innen desember 2019
- c. Vi vil ha rutine for samarbeid med praksisbedrifter klar til oppstart av VG3 høsten 2019.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for skolen? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål?

For oss har prosessen vært svært lærerik, fordi den har vært en del av en pågående prosess med å styrke opplæringstilbudet på VG3 i skole. Dette arbeidet har pågått siden oppstart høsten 2016, men det ble gjort store endringer i tilbudet i løpet av skoleåret 2017/2018. Prosessen har vært nyttig fordi den har hjulpet oss med å se hvilke deler av tilbudet vi kan si oss fornøyd med og hva vi må jobbe videre med.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Rapporten har en logisk oppbygning og en adekvat språkbruk.

Oslo, 7/5-19
.....
Rektor

Oslo, 7/5/19
.....
Marianne Q. Drømen
Avdelingsleder

Vedlegg 6 Uttalelse fra Nydalen videregående skole

Oslo kommune
Utdanningsetaten
Nydalen videregående skole

Dato: 10.05.2019

Rapport til uttalelse - Nydalen videregående skole.

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Fin gjennomgang

2. Har skolen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Vi synes kanskje det hadde vært mer naturlig at man hadde intervjuet flere i gruppe og ikke individuelt. Da hadde det vært lettere å svare på enkelte spørsmål mer korrekt. Det ble mye fram og tilbake og oppklarings spørsmål. Det var også mye dokumentasjon som skulle innhentes og det var knappe frister til dette. Særlig var det vanskelig når dette var dokumentasjon som bare tidligere elever satt på og ikke skolen. Det var også vanskelig for skolen å framskaffe all data fra fjoråret og det påvirket også konklusjonen i rapporten. Dokumentasjon på veiledning, tilbakemelding, vurderinger og samtaler med veiledere var å finne i elevens egen opplæringsbok som eleven selv fikk beholde. Derfor kunne denne dokumentasjonen bli litt mangelfull.

3. Har skolen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?

4. Hva er skolen samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

Vi kjenner igjen det som kommer fram i rapporten og konklusjonen selv om dette er noe vi gjør i dag men som vi ikke har god nok rutiner for dokumentasjon på. Vi trenger noen andre/nye systemer for å dokumentere ting slik at det ligger synlig for alle til enhver tid. Vi ser også at med de ressurser vi får så har vi kanskje tatt oss litt vann over hodet da vi har stor økning i inntaket siden oppstart for 3 år siden men med de samme ressursene. De krav til endringer som er gitt i rapporten kan vi vanskelig oppfylle med dagens ressurser. Dette gjelder spesielt tettere oppfølging på arbeidsplassen, flere møter med veiledere, krav til dokumentasjon og krav til praksisplass.

5. Vil skolen vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke

Vi kjenner godt igjen det som vi må ha på plass og som det må være bedre rutiner rundt. Likevel praktiseres disse rutineene men siden tilsynet kommer så tidlig på året, er ikke dette like lett å dokumentere siden våre forrige elever har denne dokumentasjonen selv. Interne opplæringsplaner vil vi sikre gjennom utvidede årsplaner. Elevene får god oppfølging på praksisstedet men den kan selvfølgelig gjøres enda bedre. Men vi kan komme i et dilemma hvis vi lager enda flere betingelser gjennom kontrakten med

Utdanningsetaten
Nydalen videregående skole

Besøksadresse:
Nydalsveien 30 C
0484 OSLO

Telefon: 23 46 80 00
Telefaks: 22 95 00 35

Org.nr.: 996216454

nydalenvgs@ude.oslo.kommune.no
www.nydalen.vgs.no

praksisstedet. I verste fall kan det føre til at vi mister praksisplasser, da praksisstedet ikke klarer å kan binde seg til en enda mer føring fra vår side. VG3 konkurrerer også med praksisplasser til VG1 og VG2 for våre egne elever på skolen og det vil alltid være et dilemma. I tillegg fokuserer vi på at praksisplassene skal være i nærheten til eleven. For stramme regler kan føre til at vi ikke kan tilby dette. Oppfølging av elever som har fått praksisplass i sitt nærområde fører til at det går mer tid for praksisveileder på reise til/fra praksisstedet. Vi har i dag praksissteder i hele Oslo. Da rekker man ikke over så mange som man ville gjort hvis elevene var mer samlet på et begrenset område. Enda tettere oppfølging av eleven med flere veiledningstimer på praksisplassen og økt antall møter med veiledere krever flere ressurser. Men vi ser at ved å tilrettelegge for praksissteder i elevens nærmiljø, fører det til at flere klarer å gjennomføre studiet og få jobb etter endt fagbrev, nettopp pga denne tilretteleggingen fra skolens side. Dette ser vi på som svært positivt og helt avgjørende for gjennomføringsprosenten. Mange av våre elever er alenemødre med et svært lite nettverk rundt seg og med knappe ressurser.

Elevene sier i rapporten at de ønsker mer tid på skolen eller med veileder og at de er meget godt fornøyd med sin veileder, både faglig og på det mellommenneskelige planet. Elev-lærer relasjon har en vesentlig betydning for læringen. Kanskje spesielt for denne gruppen. Rett lærer med de riktige kvalitetene er avgjørende for elevenes gjennomføringsevne. Dette er kvaliteter som: Fagkunnskaper, gode kontakter og kjennskap til sykehjemsektoren og praksisfeltet. Opplæringen må i størst mulig grad foregå ute på sykehjemmene. Det er der elevene lærer best. Dessuten må læreren være 100% tilgjengelig hele tiden. Dette krever at rett lærer og nok ressurser er på plass.

Elevene er i dag ikke registrert i vårt fraværssystem- Sats. Vi må finne en måte å gjøre dette på slik at vi hele tiden har oversikt over dette. I dag finnes denne dokumentasjonen på praksisstedet og hos veileder. Vi har allerede en tanke om hvordan dette kan gjøres.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?
Skoleåret 2019/2020

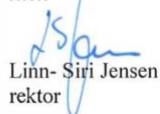
7. Oppfattes rapporten som nyttig for skolen? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål.

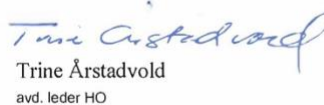
Ja, spesielt med tanke på at den kom på dette tidspunktet, nyansatt avdelingsleder og etter relativt kort periode med VG3 i skole.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Ved gjennomgang av PP oppfattes den som noe "kvassere" enn når vi går igjennom selve rapporten. Det ble poengtert på møtet. Ellers var den svært nyttig for oss. Ny avdelingsleder fikk også et mye bedre innblikk enn hun vil få uten rapporten. I alle fall ville det tatt lengre tid for å se behovet for/gjøre endringer. Det er alltid nyttig å se på rutiner gjennom nye øyne og at man kan se det utenfra bedriften. Skolen er opptatt av at kvaliteten på arbeidet vi gjør skal holde en høy standard med tanke på elevenes læring, og vi kan alltid bli bedre.

Mvh

Linn-Siri Jensen
rektor

Trine Årstadvold
avd. leder HO

Oslo kommune
Kommunerevisjonen

Grenseveien 88, 0663 OSLO
Telefonnummer: 23 48 68 00
Telefaksnummer: 23 48 68 01

www.krv.oslo.kommune.no
postmottak@krv.oslo.kommune.no